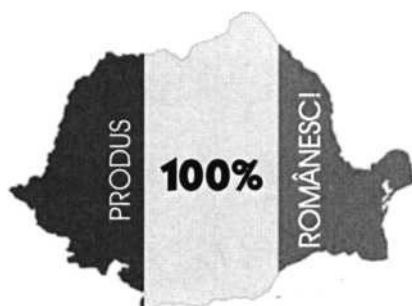

Cetiți-le noaptea!

Citește românește!

*Susține autorii români prin cumpărarea
cărților lor și promovarea acestora
în rândul prietenilor tăi!*

FANTASY # SCIENCE-FICTION # **HORROR** # HEROIC-FANTASY # FICTION

Colecția Science-Fiction 9

, 12

Ion Minulescu
CETITI-LE NOAPTEA! »

© 2017, Editura PAVCON

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a
României MINULESCU, ION**

Cetiți-le noaptea! / Ion Minulescu - București:
Pavcon, 2017
ISBN 978-606-8879-11-6

821.135.1

Comenzi:

Editura PAVCON, tel.: 031-100.80.70
0723.26.90.40
office@pavcon.ro
www.selfcoach.ro

Această lucrare nu poate fi reprodusă, parțial
sau integral, fără acordul scris al deținătorului
de copyright.

Redactor: Florentina Pavel
Editor: Constantin Pavel

ISBN 978-606-8879-11-6

ION MINULESCU

Cetiți-le noaptea!

Editura **PAVCON**

București, România, 2017

Completează-ți *Colecția Science-Fiction* cu:

1 - Extra-Terestrul, de Constantin D. Pavel

2 - **Secretul emisferei**, de Traian Bădulescu

3 - **Nerecurgerea la Forță și la
amenințarea**

cu Forța, de Ovidiu Vitan

4 - **Scornituri spăimântătoare**, de Cătălin

Pavel

5 - **Rangkook** (*seria detectivului deCase - 1*),
de Constantin D. Pavel

6 - **Vendetta lui Ucigă-1 Toaca**, de Ovidiu
Vitan

7 - **În anul 4000 sau O călătorie la Venus**,
de Victor Anestin

8 - **Erezia egumenului Glicherie**,
de Dan Ninoiu

9 - **Scurtă istorie a viitorului aristotelic**,
de Aurel Cărășel ♦

10 - **Forte ale Naturii - Moartea Vie**,
de Daniela Faur

11-0 **tragedie cerească**, de Victor Anestin

12 - **Cetiți-le noaptea**, de Ion Minulescu

13 - **Marginea curcubeului**, de Aurel
Cărășel

14 - **Incredibila aventură a cuviosului
Achim**,
de Dan Ninoiu

15 - **Praf**, de Florin Purluca

16 - **Manuscrisul episcopului Petronius**,
de Dan Ninoiu

17 - **Steaua fulgurantă**, de Aurel Cărășel

18 - **Un român în lună**, de Henri Stahl

DE VORBA CU NECURATUL

în memoria lui Oreste, poet român cu care atâția ani de-a rândul am petrecut în preajma vechei frontiere de la Predeal, pe care el nu a avut norocul s-o vadă mutată până aproape de Tisa.

I

La un moment dat, prietenul cu care stăm la o masă pe terasa cafenelei „Rimanokzi” din Oradea Mare se făcu limoniu la față și începu să tremure ca prins de friguri. Apoi, fără să scoată o singură vorbă, se ridică de pe scaun și păși aproape împleticindu-se spre un domn care ne privea din marginea trotuarului, cu un zâmbet insinuant, ce părea mai repede un rânjet de răzbunare.

Ajuns în fața lui, prietenul meu întinse cu o stângăcie vădită mâna necunoscutului și angajă cu el o conversație al cărei ecou, la început, nu ajungea încă până la mine.

Curiozitatea celor petrecute cu repeziciunea unei lovitori de teatru mă făcu să trec peste discreția pe care un om binecrescut trebuia s-o adopte în asemenea cazuri. În loc dar să-mi sfârșesc porția de înghețată, care începuse să se topească în farfurioară, mă așezai cu coatele pe masă și îmi pironii ochii către partenerii tragediei ce se desfășura în fața mea. Și zic tragedie fiindcă atitudinea prietenului meu la vederea necunoscutului îmi dăduse să înțeleg chiar din primul moment că era vorba de o întâlnire neașteptată și, mai ales, neplăcută.

CETITI-LE NOAPTEA!

Ion

Minulescu

Mă trudeam să ghicesc cam cine ar fi putut să fie acest *trouble-fete* care îmi schimbase prietenul, dintr-un adevărat atlet ce era, într-o cârpă bună numai de aruncat la gunoi.

După aspect, părea dintr-o clasă socială mijlocie. Hainele atârnav pe el ca și cum ar fi fost de împrumutat, iar pălăria mică și proptită în vârful capului i se mișca în ritmul fălcilor, ca și cum un deget nevăzut i-ar fi ridicat-o de câte ori căska gura să vorbească. Scund și slab, cu nasul coroiat și cu figura spână și uscată ca o smochină presată, cele câteva firisoare de păr roșcat ce-i atârnav din barbă păreau absolut de prisos. Cu șoldul drept ieșit afară, și sprijinit pe un baston solid și noduros, ghiceam că necunoscutul șchioapătă. Ciudățenia aspectului său mă făcea să cred că atât barba cât și infirmitatea piciorului sunt false. La început bănuiam că poate să fie vreun creditor neglijat sau părintele vreunei fete seduse, fiindcă știam că pe lângă ceva literatură, box, fotbal și luptă franceză, prietenul meu se mai îndeletnicea și cu aceste două sporturi mai puțin onorabile.

Pe măsură însă ce conversația continua, neliniștea prietenului meu părea că scade. De data asta observai chiar că picioarele nu îi mai tremură. Vocea, de asemenea, căpătase destulă amploare ca să-i pot prinde și eu câte un cuvânt răzleț. Încetul cu încetul, tragedia din primul moment se schimbase într-o comedie de salon, subliniată din când în când de surâsuri discrete și acompaniată de gesturi pline de eleganță scenică.

CETITI-LE NOAPTEA!

Ion

Minulescu

Nerăbdarea de a dezlega cât mai curând șarada celor două personaje misterioase - fiindcă din clipa

aceea prietenul meu devenise pentru mine tot atât de misterios ca și necunoscutul cu care sta de vorbă - mă făcu să mă aplec și mai mult peste masa de marmură pe care înghețata se lichefiase de data asta complet. îmi ciulii deci urechile ca un câine ce ar fi stat la pândă sau, dacă vreți, ca un Polo- nius oarecare, conceput însă fără tradiționala perdea.

Primele cuvinte pe care le prinsei, fură: *Predeal, Oreste, 15 august, domnul Jorj, Sfânta Maria...* apoi *victorie, Nistru, Tisa, România Mare* și în fine, următorul dialog grăbit, concis și teatral ca și un sfârșit de act:

- Când ne mai vedem?
- Poate niciodată... poate chiar azi.
- Mai stai mult pe aici?
- Nu-ți pot spune.
- Tocmai dumneata, care știi totul?
- Ce folos, dacă nu-ți pot spune tot ce știu...!
- Și care poți fi peste tot?
- Și în același timp nicăieri...
- Va să zică, nu mă mai iubești...
- Iar începi să te îndoiești de mine?
- Atunci, adio... sau, poate, la revedere.
- Poate, la revedere...

Și prietenul meu întinse mâna necunoscutului, care se depărtă, după ce mai întâi mă salută și pe mine. îi răspunsei scoțându-mi pălăria și ridicându-mă ușor de pe

CETITI-LE NOAPTEA!

Ion

Minulescu

scaun, măgulit oarecum de atenția unui om care deocamdată îmi dăduse cel puțin prilejul să-i apreciez buna creștere.

întors la masă și instalat din nou pe scaun, prietenul meu, care mai păstra încă o slabă nuanță

din paloarea celor câteva clipe de mai înainte, își trecu mâna pe frunte, își plimbă ochii obosit pe cer și oftă prelung și din greu, ca și cum ar fi pus un punct după evitarea unei nenorociri aproape fatală.

Fără să bănuiesc natura emoției repercutate în sufletul lui ca și cercurile de apă din jurul unei pietricele aruncate într-un lac, curios și aproape grăbit îl întrebai, cu cea mai candidă și firească naivitate:

— Cine era tipul ăsta?

În loc de răspuns, prietenul meu mă privi în ochi. Mă privi cu insistența rece pe care pupilele o împrumută adesea lamelor de pumnal și mai elocvent decât mi-ar fi vorbit, mișcă de trei ori capul țeapăn ca și o jucărie de lemn al cărei resort nu funcționează decât dintr-o singură direcție.

Noua lui atitudine îmi strecură și mie primii fiori ai unei emoții nelămurite încă.

— Ce? Faci pe dificilul?... persoană sus-pusă?...

— Foarte sus... Era Dracul!...

Zâmbii ușor. Gluma prietenului meu mă umilea. Dar amintirea stării lui sufletești, cu câteva clipe mai înainte, mă făcu să-mi simt buzele reci și saliva mai acidulată, ca și cum răspunsul lui mi-ar fi stors o lămâie printre dinți.

io

CETITI-LE NOAPTEA!

Ion

Minulescu

— Care drac?

— Dracul adevărat... Diavolul... Necuratul!...

Nu știam ce să cred. Își bătea joc de mine sau întâlnirea neașteptată cu acel necunoscut îi clătinase creierii mai mult decât permite echilibrul mental! Zâmbetul meu dispăruse ca o licărire falsă

în noapte și poate tot așa de încruntat ca și imaginea nopții, îl întrebai:

— Ce, ai înnebunit?... Cine era tipul ăsta cu care ai vorbit de Oreste și de România Mare?

Prietenul meu mă privi din nou cu insistența rece și lucie a celor două lame de pumnal, pe care de data asta, însă, le parai printr-o mișcare reflexă. Ce se petrecea în sufletul lui, nu știu. Dar ceea ce era mai trist pentru mine, în clipa aceea eu însumi nu îmi puteam da seama ce se petrecea cu adevărat nici în sufletul meu.

— Ia ascultă. Lasă-te de teatru, că se uită lumea la noi. Cine era tipul schiop și cu pălăria de clown?

Prietenul meu nu era nebun. Eu, însă, simțeam cu fiecare minut ce trece că mă apropii tot mai mult de nebunia de care îl bănuiam pe el.

Calm, senin și umilit, ca și un preot care-și recită rugăciunea indicată de canoane, după ce mă luă de braț și pomi cu mine în lungul străzii, dincolo de podul de peste Criș, prietenul meu îmi povesti, îmi demonstra și mă convinse, frază cu frază, cuvânt cu cuvânt, că necunoscutul care îl făcuse să se îngălbenească și să tremure, deși pretinde că se numește domnul Damian, nu este altul decât Necuratul, la numele căruia drept credincioșii își fac

11

CETITI-LE NOAPTEA!

Ion

Minulescu

cruce și pe care cei rătăciți îl invocă și îl îmbrățișează ca pe o ultimă și supremă rațiune a vieții.

— Ah, dacă aș fi nebun, îmi spunea el, dacă aș fi nebun, aș fi poate mai fericit, fiindcă nimic nu ar fi adevărat din cele ce am să-ți povestesc. Dar, nu... Damian există... L-ai văzut... Te-a salutat și tu i-ai

răspuns. Este așa după cum îl descriu cărțile sfinte și poveștile bătrânești. Te-ai uitat bine în jurul lui? Corpul lui nu face umbră pe pământ și dacă întâmplător i-ai pune o oglindă în față, ai vedea că figura lui nu se prinde în luciul ei. Apare și dispare după plac și dacă simte nevoia să se găsească chiar în mai multe locuri deodată, îl poți întâlni în aceeași clipă și aici la Oradea Mare și la Colombo, și la Caracas!... Dacă Oreste nu ar fi murit, Oreste ți-ar fi putut repeta exact aceleași lucruri pe care ți le spun și eu. Să nu-mi bănuiești buna-credință, fiindcă nu am niciun motiv să te mint. Din contra, simt nevoia imperativă să te pun și pe tine la curent cu cele întâmplate mie și lui Oreste, acum șase ani, la Predeal...

Ajunsesem în fața fostei școale ungurești de cădeți. Prietenul meu se opri deodată în loc, ca și cum cineva l-ar fi atins pe umăr. Privirăm amândoi de jur împrejurul nostru. Nimeni. În clipa aceea, însă, în fața noastră, ca și cum ar fi ieșit din pământ, sprijinit în bastonul său noduros, domnul Damian apăru privind-ne cu același zâmbet rece și batjocoritor cu care o jumătate de oră mai înainte îl văzusem apărând pe trotuarul din fața cafenelei „Rimanokzi”.

12

CETITI-LE NOAPTEA!
Minulescu

Ion

2

Instinctiv, amândoi ne strânserăm de braț, ca și cum am fi voit să atenuăm lovitura ce trebuia s-o primim. Simții o sudoare rece care îmi învălui fruntea ca și o compresă medicală și îmi încleștai dinții de frică, să nu aspir atmosfera otrăvită ce părea să mă înăbușe. Cuvintele prietenului meu, însă, mă făcură să-mi revin în fire:

— Dă-mi voie să-ți prezint un bun prieten al meu

și al bietului Oreste.

Apoi, adresându-se mie:

— Domnul Damian, o veche și prețioasă cunoștință de la Predeal.

Domnul Damian părea turnat în ghips. Surâsul grotesc îi încremenise pe buze, ca și cum i-ar fi fost pictat cu farduri de teatru. Când încercai să-i întind mâna, simții că puterile nu mă mai ajută nici măcar s-o mișc. Mă paralizase ideea că pot sta de vorbă cu Necuratul. În existența căruia încetasem să mai cred încă de pe băncile primelor clase primare. Ca să putem ieși din această situație penibilă, prietenul meu continuă:

— îi povesteam tocmai împrejurarea în care ne-am cunoscut și cum...

Un behăit de capră, care aducea pe departe cu vocea omenească, îi tăie fraza. Începuse să vorbească domnul Damian.

— Imaginația poeților, de cele mai multe ori, depășește realitatea și sugrumă verosimilul. Noroc însă că majoritatea oamenilor care merg la biserică nu citesc poezii, iar

13

CETITI-LE NOAPTEA!

Ion

Minulescu

»

cei care vă citesc și vă ascultă balivernele nu merg la biserică.

— Vorbești în pilde, ca întotdeauna.

— Singura pildă ce mi-am permis să ți-o dau și pe care ți-o repet și astăzi, este că degeaba încercați să inversați cu povestirile dv. fantastice rosturile celor două lumi, din care ieșiți de obicei prea devreme, după ce mai totdeauna intrați prea târziu. Cei care

v-ar putea crede încă nu vă mai citesc, iar cei care încă vă mai citesc nu vă mai cred.

Prietenul meu își mușcă buzele de ciudă. Desigur că el înțelegea ceva mai mult decât mine din vorbele domnului Damian, care părea a fi sfârșit tot ce avusese de spus. După o clipă de tăcere și jenă reciprocă, domnul Damian își mișcă din nou fălcile și împreună cu ele și firele de păr din barbă, apoi pălăria, bastonul și piciorul schiop și, în fine, întregul său corp de păpușoi mecanic.

— îmi pare bine de cunoștință și dacă ocaziunea se mai prezintă, cu plăcere la dispoziția dv., oricând...

Ne uitarăm la el cum dispare printre copacii parcului spre strada botezată de români „Aurel Vlaicu” și, după ce nu-l mai văzurăm, ne privirăm cu oarecare insistență, ca și cum am fi vrut să ne încredințăm reciproc de prezența spațială a fiecăruia dintre noi.

Prietenul meu, care-și recăpătase buna dispoziție, mă bătu pre umăr cu blândețea patriarhală a unui protector sincer și, mai înainte de a fi avut timp să mă dezmeticesc, mă întrebă:

14

CETITI-LE NOAPTEA! _____ Ion
Minulescu

— Ei, ce zici? - Așa este că domnul Damian nu este propriu-zis un oarecare domn Damian?... Să știi că ne-a ieșit în cale anume, să-ți dea prilejul ca să-l cunoști. Nu ai idee ce vanitos este. Dacă nu aș ști cine este, l-aș lua drept un avocat de provincie care s-a aruncat în brațele politicii. Avea aerul că mă oprește să-ți povestesc și ție cele petrecute la

Predeal. Intenția lui însă a fost să-ți mărească și mai mult curiozitatea, și fiindcă știa că nu crezi în existența lui, a căutat să te convertească printr-o apariție misterioasă și prin câteva fraze cu dublu înțeles.

Un sfert de oră mai târziu, la aceeași masă de pe terasa cafenelei „Rimanokzi", unde domnul Damian îmi apăruse pentru prima dată, prietenul meu îmi povestea următoarele.

15

II

Știi că eu și Oreste, câțiva ani de-a rândul ne-am petrecut verile la Predeal. El avea nevoie de aer curat, eu de liniște. Când ploua stăm acasă sau ne aventuram cel mult până la restaurantul gării sau la „Klein", dincolo de vechea frontieră, unde corijam sau sfârșeam bucățile începute la București. Printre

rânduri, vorbeam de rău pe cei absenți și îi plângeam pe cei rămași la „Terasă” sau la „Imperial”. Când era timp frumos însă, tăiam șoseaua șerpuită de pe Valea Timișului și pe potecuta descoperită de noi scoboram printre brazi până în vale, la mănăstirea de maici, unde Oreste, de trei ani de zile, aștepta zadarnic să întâlnească partenera unei aventuri romantice, cu care s-ar fi putut impune posterității. Seara, când obosiți de urcușul celor 237 de metri care fac diferența de altitudine între Marienbad și Predeal, domnul Jorj ne primea cu brațele deschise și cu surâsul franc al birtașilor din vechile estampe englezești. Mâncarea noastră era preparată aparte și nu era trecută niciodată pe lista mâncărurilor destinate călătorilor sau personalului de la C.F.R. Mândru că printre clienții lui numără și doi scriitori de la București, domnul Jorj ne făcea, la restaurantul său din gara

Predeal, prețuri mai mult decât convenabile, iar la București, de câte ori ne întâlnea, nu scăpăm până ce nu luam masa ca invitații săi, măcar o singură dată la „Eneseu” sau „lordache”. Îți spun lucrurile astea ca să vezi în ce termeni ne găseam cu cel mai important personaj din Predeal, după autoritățile locale.

Într-o zi, ne hotărâram să mergem la Azuga, să facem câte o baie de aburi la fabrica de postav. Plecarăm doar cu personalul de 2 și 55, hotărâți să ne întoarcem cu acceleratul de 9 seara. După baie, însă, întâmplarea făcu să ne întâlnim cu un prieten, redactor la *Acțiunea*, care pe vremea aceea era oficiosul lui Take Ionescu. Or, între oamenii de aceeași meserie, de prisos să mai adaug că după sacramentalul „Bună ziua, ce mai faci?” urmează inevitabilul „Ce mai este nou?”.

Neutralitatea noastră expectativă începuse să obosească lumea. Takistul pretindea că are știri sigure din București că Brătianu trădează cauza aliaților noștri de mai târziu și că antantiștii vor să-l denunțe și să provoace mișcări de stradă. Take Ionescu, însă, ca mai prudent, se eclipsase în fața lui Nicu Filipescu, lăsându-i lui onoarea și laurii cavalerului „*sans peur et sans reproche*”.

Obosit de baie, Oreste începuse să caște, întrerupând discuția din când în când cu câte un „O să fie bine, fraților”. Eu, însă, liberal din trei generații, după cum știi, mă aprinsesem și căutam să-l conving cu argumente -

*fără frică și fără reproș (1b. fr.) (n. ed.)

dealtfel tot atât de insuficiente, dar fastuoase, ca și ale lui - că știrile ce-i veniseră de la București sunt false, că Take Ionescu nu este decât un sinistru farsor, care urmărește cularea lui Filipescu și că Brătianu este singurul om de stat din România care știe ce face și face ce trebuie.

Din stradă, însă, discuția se continuă la cantina fabricii, unde, după primele rânduri de halbe, grupul nostru de trei se mai mări cu alți patru necunoscuți, intrați în vorbă fără să se prezinte, și în urmă cu alți șapte, atrași de pasiunea aceluiasi chinuitor semn de întrebare: „Cu cine mergem? Cu cine trebuie să mergem?...”

Unii erau de partea ziaristului takist. România pierduse trenul. Și fiindcă nu putuse intra în război contra Austriei, imediat după ocuparea Lembergului de către ruși, nu-i mai rămânea decât cel mult să meargă cu Puterile Centrale ca să câștige măcar Basarabia. Dar în cazul acesta, cum rămânea cu Transilvania? Cum rămânea cu frăția noastră de sânge cu Franța și Italia? Și, mai ales, ciim rămânea cu trădarea lui Brătianu, care ar fi avut în fiecare noapte conciliabule secrete cu Marghiloman și chiar cu Petre Carp?

Alții, mai puțin expansivi, admiteau posibilitatea unei intrări în război tot alături de francezi și englezi. Dificultățile diplomatice pe care ni le făceau rușii - și cu care unii dintre necunoscutii de la masa noastră erau în corent - îi făceau să ia apărarea lui Brătianu și să-i aprobe atitudinea de a nu întreprinde nicio acțiune hotărâtoare până ce mai întâi nu ar fi avut garanțiile suficiente.

Adevărul însă este că toți cei care discutam eram mai mult sau mai puțin chinezi în materie de politică externă și că astăzi, când mă gândesc la zgomotul care adunase acum șase ani aproape toată populația Azugii în jurul mesei noastre de la cantină, îmi vine să zâmbesc de naivitatea mulțimii și să mă rușinez de competența ziariștilor bine informați. ı

Să revin însă la ce ne interesează.

În timpul acesta începuse să se însereze. Sirenele fabricilor urlară unele după altele și lucrătorii trecură prin fața noastră ca un adevărat simbol al vieții senine, pe care noi căutam zadarnic s-o întunecăm cu norii elocvenței și pedanteriei noastre de bâlci. Prezența noastră zgomotoasă îi lăsa reci, ca și spectacolul puțin interesant al unor potăi ce s-ar fi sfâșiat pentru un ciolan.

La un moment dat, cineva din grupul necunoscuților ne întrebă:

— Dar la Predeal când vă întoarceți?

— Astă-seară, răspunsei eu.

În același moment, Oreste sări de pe scaun strigând:

— Trenul... Vine trenul... Bună seara, domnilor... România o fi pierdut, n-o fi pierdut trenul; dar noi ne curățăm la sigur dacă îl pierdem pe al nostru.

Și aproape fără să ne mai luăm „bună-seara”, o pornirăm repede spre gară, unde nu am ajuns decât în clipa când ultimul vagon își plimba pe peron reflexul felinarului său roșu.

de succesul obținut cu politica externă în mersul trenurilor și ne întrebaram ce ne mai rămâne de făcut. Trebuia sau să dormim la Azuga, sau să ne angajăm o căruță să ne ducă la Predeal. Soluția a doua însă era mai grea din cauză că, în regiunea aceea de frontieră, autoritățile opreau circulația în timpul nopții. Noi înșine chiar, trebuisem să obținem permis special ca să locuim la Predeal. După ce chibzuirăm ce-ar fi putut fi mai bine de făcut, Oreste îmi spuse:

— Dacă am pomi-o pe jos? Eu am mai făcut o dată drumul ăsta. Nu sunt decât 11 km. În două ore suntem la Predeal. Și avem și lună plină în noaptea asta...

Primii propunerea lui Oreste și pornirăm la drum.

Noaptea era într-adevăr feerică. Șoseaua și împrejurimile păreau un decor de teatru, pe care luna plină își plimba petele de umbră și lumină în ritmul pașilor noștri. Din când în când, Prahova se apropia de șosea, ca și cum ar fi vrut să ne țină de urât și zgomotul apelor ei deștepta parcă dintre copaci ecoul discuției noastre de la cantină. Oreste căuta pe cer constelația Casiopeei pe care trebuia s-o găsească, după explicațiile lui Anestin, opusă Stelei Polare, din vârful osiei Carului Mic. Un confrate falsificase fără voie personalitatea numerică a constelației și, de dragul unei simple figuri poetice, își comparase cu Căsi-oopea iubită, care avea trei alunițe în bărbie. Greșeala poetului incult făcuse deliciul ceneclurilor literare, și

Oreste găsisese în noaptea aceea prilejul să se convingă personal de marea diferență dintre cele trei alunate ale Dul- , 1
cineei și cele șapte stele principale ale Casiopeei. Lumina lunii însă ne ascundea cea mai mare parte a stelelor și cum nici eu nici el nu posedam cunoștințe astronomice speciale, furăm nevoiți să amânăm cercetările noastre pe altă noapte.

Merserăm neîntrerupt aproape o oră și făcusem mai bine de jumătate din drum. Bine dispuși, ca mai întotdeauna când eram împreună, puneam la cale apariția unei noi reviste literare și pronosticăm viitoarele premii ale Academiei când, deodată, un nor ce se ridică perfid și încăpățânat din dosul Clăbucetului ne schimbă întreaga dispoziție.

— Să ne grăbim, că ne apucă ploaia, oftă Oreste.

Și în momentul acela ne aduserăm aminte că eram îm- brăcați în haine de dril, fără pardesie, fără umbrele și fără perspectiva niciunui adăpost, la nevoie.

Norul dușman însă ne ghicise parcă temerea și, pe măsură ce noi grăbeam la deal, el ne tăia drumul, iar la un moment dat ne acoperi și luna. De data asta mergeam prin întuneric. Răcoarea începuse să ne strângă spatele. Câteva clipe în urmă, primele picături de ploaie tambu- rinară rar pe pălăriile noastre de paie, apoi din ce în ce mai bine ele se transformă într-o ploaie repede și rece, de la care nu mai puteam spera altceva decât, cel mult, o pneumonie. Noroc însă că pe marginea drumului deslu-

șirăm prin întuneric o bancă de piatră cu acoperișul de șindrilă, sub care ne ghemuirăm amândoi, binecuvântând numele ministrului de Lucrări Publice, care avusese fericita idee să presare pe drumul dintre Azuga și Predeal asemenea adăposturi oficiale.

În timpul acesta, ploaia se transformase într-o adevărată ruptură de nori. Fulgere dese și repezi luminau pentru o clipă împrejurimile și trăsnetele încheiau parcă după fiecare detunătură câte un capitol din poema tragică pe care ploaia o citea cu glas tare.

Unde anume ne găseam exact, nu știam. Se apropia însă de miezul nopții și ploaia nu părea deloc dispusă să treacă. Ne pipăiam cu teamă și dragoste ca doi naufragiați, înfrățiți pe aceeași bârnă plutitoare și fiindcă în jurul nostru nu zăream nimic, decât întunericul nopții, ne făceam curaj întrebându-ne în glumă dacă mai este mult până la țarm.

La un moment dat, un zăngănit de clopoței, care răsună drept în fața noastră, ne făcu să tresărim. Cine putea să fie și de unde ne putea veni salvarea anunțată prin clopoței pe care până atunci nu-i auziserăm încă?

O siluetă neagră de om se desprinsese atunci din mijlocul drumului și o voce necunoscută ne chemă pe nume:

— Noapte bună, domnule Oreste... Ce-ați pățit, domnule Pilade?... Nu mergeți cu mine, că sunt cu trăsura?... Vin de la Sinaia.

Necunoscutul se apropie de noi și, cu gestul, ne invită să-l urmăm. Uimit de atâta precizie, mă întrebam ce fel

Minulescu

de ochi avea omul acesta de putuse să ne vadă în noaptea în care noi nu-i puteam lămuri nici măcar figura, ca să știm cel puțin cu cine avem de-a face. Trăsura de care ne vorbise nu se zărea nici ea. O ghiceam însă după zăngănitul clopoțelilor de la gâtul cailor.

Văzând că ezităm, necunoscutul se apropie și mai mult de noi, dându-și la o parte gluga care-i acoperea figura.

— Ce, nu mă cunoașteți? Eu sunt Damian de la Predeal.

Adevărul era însă că nu-l cunoșteam nici eu, nici Oreste. Cu toate acestea, ne lăsarăm convinși că suntem cunoștințe vechi și mai înainte de a părăsi banca sub streășină căreia ne adăpostisem timp de aproape două ore, îi mulțumirăm pentru serviciul ce ni-l oferea la timp și cu atâta bunăvoință.

Coborând de pe bancă, domnul Damian ne făcu atenți să ocolim o băltoacă pe care noi nu o vedeam și ne conduse până la trăsura cu coșul ridicat ce-și confunda prezența în noaptea neagră ca un tăciune stins.

După ce luarăm loc pe pernele moi, domnul Damian ne acoperi picioarele cu burduful de piele și se urcă pe capră.

Oreste îmi făcu un semn de nedumerire, apoi vorbi:

— O să vă plouă, domnule Damian. Treceți mai bine cu noi înăuntru.

Drept răspuns, domnul Damian râse zgomotos, ca și cum ne-ar fi auzit vorbind cine știe ce prostie și dădu bice cailor, care porniră în trap la deal. În același timp însă el

CETITI-LE NOAPTEA!

Ion

Minulescu

se întoarce spre noi și, aplecându-și capul până sub coviltirul trăsurii, ne spuse:

— Pe mine ploaia mă cunoaște mai bine decât pe dv. Nu vă fie teamă, că de mine nu se prinde apa cerului!... Dar dv. stați bine? V-ați cam udat... Nu vă este frig?

— Mulțumim, noi suntem bine.

— Bine să fie atunci...

Dacă ți-aș spune că până la Predeal nu am putut să ne dezmeticim, poate că n-ai să mă crezi. Necunoscutul ăsta care pretindea că ne cunoaște, dar pe care noi nu-l mai văzuserăm niciodată până atunci, precum și modul misterios în care apăruse și ne descoperise sub streășină băncii de piatră, pe care întunericul și ploaia o făceau una cu noaptea, ne strecurase în suflet o îndoială vagă asupra realității pe care o trăiam, fără să ne-o putem explica. Deși mai impresionabil ca mine, Oreste căuta totuși să pară mai stăpân pe el, adresându-i-se din când în când, pe un ton ironic, sigur fiind că binefăcătorul nostru nu-l pricepe.

— O să fie bine, domnule Damian!... Nu?...

Și vocea necunoscutului de pe capră răspundea parafrazând parcă deodată și intenția lui Oreste și ropotul ploii.

— Biiine... biiine... o să fie bine!

Când coborâram din trăsură în curtea gării, lumina felinarului ne dădu posibilitatea să observăm mai de aproape pe misteriosul nostru binefăcător, care se prezentase domnul Damian. Prima constatare care ne strecură o nouă neliniște în suflet fuse aceea că deși fusese

tot timpul pe capră, mantaua birjarului era mai uscată de cum ar fi fost scoasă în momentul acela din dulap. Ceea ce ne spusese cu o jumătate de oră mai înainte se adeverea. Apa cerului nu se prinsese de dânsul nici măcar cât urma unei penițe muiață în cerneală pe o hârtie unsuroasă.

Îi mulțumirăm și îl invitarăm în restaurant să bem ceva. Domnul Damian însă pretează că e grăbit și după ce ne fixă o întâlnire pentru a doua zi, dădu bice cailor și dispăru cu trăsura pe șoseaua dinspre frontieră.

Încotro s-ar fi putut duce la ora aceea, când circulația este oprită și de autoritățile noastre și de cele ungurești, nu puteam ghici. Câteva clipe, însă, ascultarăm zăngănitul clopoțelilor ce se pierdeau în noapte, urmând parcă șer- puirea șoselei ce cobora spre Timiș.

În restaurant nu mai rămăsese niciun client. Domnul Jorj făcea socotelile cu chelnerii. Nedumeririi lui, când ne văzu zgribuliți de frig și uzi de ploaie, urmară explicați- unile noastre, pe care domnul Jorj părea că nu vrea să le creadă.

Când îl întrebaram cine este acest domn Damian, patronul restaurantului dădu din umeri cu neîncredere și ne răspunse în doi peri:

— Un mare șmecher. Nu știu de unde dracu s-a pripășit anul acesta în Predeal... Dar ce face pe aici, să știi că nu-i tocmai lucru curat.

— Face contrabandă? îl întrebaram noi.

— Tot felul de afaceri... îl întâlnești pe unde nu-ți dai cu gândul și ce face, ce drege, el singur parcă ar fi stăpân aici. îi are în mână și pe ai noștri și pe unguri...

Explicațiile domnului Jorj, adăugate la constatările noastre, măriră și mai mult tulburarea pe care apariția neașteptată a domnului Damian o produsese în sufletul meu și al lui Oreste. Concluziile noastre păreau însă atât de imposibile, că în noaptea aceea ne ferirăm să ni le comunicăm. Destul să-ți spun numai că, mai înainte de a stinge lampa, profitai de ocazie că Oreste adormise și începu să cercetez cu de-amănuntul pe sub paturi și prin dulapul cu haine, ca și un copil apucat de frică după cetirea unei povestiri fantastice.

Iată peripețiile primei noastre întâlniri cu domnul Damian.

AÎA AÎA A^A W

Și prietenul meu tăcu.

În timpul acesta eu nu scosesem nicio vorbă. Emoția de care mă simțeam stăpânit nu-mi dădu altă putere să-mi manifest nerăbdarea și curiozitatea de a afla sfârșitul aventurii, decât printr-o singură frază:

— Și pe urmă?

— Pe urmă? Ai răbdare să-mi pregătesc urmarea. N-ai cetit la autorii noștri cum se continuă o poveste? Scoți o țigară, sau mai bine-zis umpli o pipă... o aprinzi, tragi două- trei fumuri, oftezi din greu și pe urmă, începi din nou.

Și pe măsură ce-mi vorbea, prietenul meu făcea exact ce spunea - adică scoase o țigară de foi, o aprinse, trase trei fumuri, tuși, oftă, schimbă poziția scaunului și continuă.

III

A doua zi, un soare admirabil răsărise anume parcă să șteargă ultimele urme de ploaie de peste noapte.

Oreste mă aștepta la restaurantul gării, unde domnul Jorj îi completa informațiunile asupra domnului Damian. Personajul acesta misterios apărea și dispărea din Predeal la date neregulate. Totdeauna singur și refractar oricărei cunoștințe în afară de cele impuse de nevoile schimbului de alimente cu diferite articole industriale ce-1 făcea între România și Ungaria, domnul Damian căra de pe Valea Prahovei grâu și porumb și aducea de la Brașov medicamente, sticlărie și obiecte necesare vieții casnice. Nu știa nimeni însă nici unde locuiește, nici unde mănâncă, nici de unde este de loc, nici ce făcuse mai înainte de a se ocupa cu singura meserie rentabilă de pe vremea neutralității. Funcționarii celor două vămi îl stimau, fiindcă era foarte mărinimos. Domnul Jorj însă nu-1 avea deloc la stomac, pentru binecuvântatul motiv că domnul Damian nu-i făcuse niciodată cinstea să ia masa în restaurantul său. Ceva mai mult chiar, misteriosul personaj făcea și pe zaraful, ori de câte ori i se prezenta ocazia, și lucrul acesta

plictisea deopotrivă atât pe domnul Jorj cât și pe asociatul său, care avea concesiia schimbului de monezi în gara Predeal.

Cu toate că în dimineața aceea ne puteam făli că știm despre domnul Damian ceva mai mult decât cu o zi mai înainte, investigațiile noastre nu se opriră aci și trecură în biroul poliției din gara Predeal.

Comisarul, băiat subțire, licențiat în drept și prieten cu noi de la „Imperial”, ne destăinui - sub garanția cuvântului nostru de onoare - că adevărata misiune la Predeal a domnului Damian trebuie să fie aceea de spion al românilor, deoarece superiorii îi dăduseră în secret ordine formale să nu i se facă nicio dificultate, să se închidă ochii asupra tuturor afacerilor care ar părea suspecte și, la nevoie, să i se înlesnească - în numele oficialităților chiar - orice ajutor de care ar fi avut nevoie. E drept însă că, până atunci, domnul Damian nu avusese încă nevoie de concursul poliției românești. Misteriosul personaj opera singur, cu propriile sale mijloace și opera așa de îndemânatic, că agenții secreți din Predeal nu reușiseră până atunci să dea de urma niciunei alte îndeletniciri în afară de exportul grâului și importul diferitelor produse industriale.

După cum vezi, informațiile noastre despre domnul Damian nu motivau cu nimic atmosfera misterioasă în care îl plasasem în primul moment. Atât eu cât și Oreste dar, căzusem de acord că bănuielile cu care ne hipertrofi-

asem imaginația nu puteau avea altă explicație decât tulburarea noastră nervoasă din noaptea în care îi făcusem cunoștința pe o ploaie torențială și în mijlocul unui drum aproape pustiu.

În ziua aceea, însă, deși ne dăduse întâlnire, domnul Damian nu apărură. Abia a treia zi, în ziua de 1 august, domnul Damian trecu în goana unui automobil roșu spre Azuga. La vederea noastră, se mulțumi să ne salute flu-turându-și degetele în vânt și să ne strige:

— După masă, la două și cincizeci și cinci.

Credeam că n-are să vină nici de data asta și așteptam plecarea personalului spre București, ca să o pornim și noi spre casă. Exact însă la ora două și cincizeci și cinci, când mașina fluiera, gata să pornească, domnul Damian apărură pe peronul gării îmbrăcat aproape la fel după cum l-ai văzut și astăzi, cu hainele cumpărate parcă din Hala vechiturilor și cu pălărioara lui de clown, echilibrată pe vârful capului ținut, ca o căpiță de fân care a început să se rumenească de soare.

De-abia atunci observasem că omul nostru șchioapătă și că ghetetele îi fac un zgomot ciudat, ca și cum ar fi avut tălpile de lemn.

Regăsirea noastră fuse din cele mai cordiale. Domnul Damian ne salută cu o simplă înclinare a capului, fără să-și scoată pălăria. În schimb, ne întinse mâna la amândoi și mâna lui aspră și rece ne făcu impresia unei piei de șarpe conservat într-un muzeu de zoologie.

30

CETITI-LE NOAPTEA!
Minulescu

Ion

întâlnirile cu oamenii pe care îi cunoști de curând sunt totdeauna caraghioase. Nu știi ce să-i întrebi și te chinu- iești zadarnic să găsești fraza potrivită cu care să nu depășești nici intimitatea pe care nu li-o poți acorda, nici indiferența cu care te jenezi să-i tratezi de la început. Domnul Damian însă, care când vrea este un *causeur*[†] admirabil, parcă ghicise impasul în care ne găseam și, fără să mai aștepte mulțumirile noastre pentru serviciul ce ne făcuse cu patru nopți înainte, angajă discuția pe terenul literar.

Aci, dă-mi voie să fac o paranteză mai lungă. Știi de cine ne vorbea domnul Damian și asupra cărui autor ținea să aibă părerea noastră? Pariez că pentru nimic în lume nu ai putea ghici... Ei bine, domnul Damian cetise pe **Gaspard de la nuit** al lui Aloisius Bertrand, din care știa poeme întregi pe dinafară și se oferea să ne explice toate subtilitățile din **Cântecele lui Maldoror** ale lui Lautrea- mont...

Dacă nu ne-ar fi zăpăcit această revelație neașteptată, poate că am fi înțeles din primul moment cu cine aveam de a face. Faptul însă că putusem găsi la Predeal pe cineva care să bată în struna mea și să-l convingă pe Oreste că **Gaspard de la nuit** sunt cele mai frumoase poeme în proză din literatura mondială, mă făcu să uit pentru un moment că binefăcătorul nostru nu-și împlinise încă termenul carantinei sentimentale pe care ne hotărâsem să i-o impunem câteva zile în șir.

CETITI-LE NOAPTEA!

Ion

Minulescu

>

Și iată cum, la un moment dat, mă trezii

† *interlocutor* (1b. fr.) (n. ed.)

traversând curtea gării cu domnul Damian la braț. Oreste rămăsese câțiva pași în urmă ca să-și aprindă o țigară. Văzând însă că nu ne mai ajunge din urmă, îmi întorsei capul să văd ce face. Domnul Damian se întorsese și el.

Nu am să uit niciodată momentul acela de spaimă, mărită cu rușinea de a nu mi-o putea manifesta în fața omului care ne-o provocase deopotrivă la amândoi.

Galben ca ceara și cu ochii holbați pe urma pașilor noștri, Oreste nu-și mai putu reține emoția constatării fantastice și, cu vocea sugrumată de sincopa supremă în care părea că-și dă sufletul, șopti așa de încet că de-abia îl putui auzi:

— Unde-ți este umbra, domnule Damian? Dumneata nu faci umbră pe pământ?...

Râsul cavernos al omului pe care îl țineam de braț mă zgudui ca și cum m-aș fi găsit într-un tren ce deraiază.

Îmi aruncai ochii în jurul lui și aceeași paloare, desigur, că se lăsase și pe figura mea în momentul acela. În lumina orbitoare a soarelui, corpul domnului Damian nu contura nicio umbră pe pământ.

Drept răspuns, personajul-enigmă adresă lui Oreste următoarea întrebare:

— Dumneata știi care este menirea omului pe pământ?... Să facă umbră sau să facă treabă?...

Tăcurăm amândoi, fiindcă nici unul, nici altul nu știam sau mai bine zis nu puteam răspunde nimic.

Ca și cum ar fi reluat o discuție întreruptă însă, domnul Damian continuă:

— Umbra omului, să știți de la mine, este un fenomen cu totul secundar. O face sau nu o face, ea nu poate influența cu nimic asupra efortului cu care încearcă să-și evidențieze personalitatea în viață. De aceea, și înțelepciunea poporului român spune despre oamenii inutili că nu sunt buni pentru altceva decât să facă umbră pământului.

După cum vezi, domnul Damian ne vorbea *ex cathedra*.

Oreste continuă să bâlbâie:

— Va să zică dumneata ești un fel de Peter Schlemihl al lui Chamisso...

— Sau omul care și-a vândut umbra pe punga lui Fortu-natus, îl completează Damian.

— Dar dumneata cui ti-ai vândut-o? Tot Dracului?

»

— Dracul nu există... Dracu, suntem noi înșine - și dumneata și dumnealui și eu. Dracul nu cumpără; el face numai schimb, fiindcă noi nu ne putem cumpăra pe noi înșine. Ne împrumutăm intențiuni cari, la un moment dat, pot cadra cu personalitatea răului despărțită de a binelui, anume ca să ne putem ipostazia la infinit minciuna vieții. Binele și răul însă sunt același lucru sau, mai bine zis, nu există nici bine, nici rău. Există numai biletul pe care ni-l fabricăm noi înșine pentru loteria momentului în care credem că ne încercăm norocul. Dar și norocul, ce este în definitiv?... Oare credeți că norocul singur a făcut să trec cu trăsura pe șosea când ploaia vă ținuse sub strașina băncii unde v-am găsit?

Oreste nu putea vorbi. Ghiceam lucrul acesta după mișcarea buzelor lui uscate. Încercai dar să continui eu discuția.

— Dumneata vorbești ca un adevărat savant, domnule Damian. Îți mărturisesc că nici eu nu cred în existența , » dracului, dar tot așa de convins eram, până în momentul de față, că nici oameni fără umbră nu pot exista...

— Și, cu toate acestea, eu exist... Nu este așa că exist? ...Exist, și ca mine mai există și alții. Nu cunoașteți cazul studentului din Fraga care și-a vândut umbra unui cămătar? Și doar cămătarul acesta nu era dracul. Prostia omenească însă a făcut dintr-un cămătar în came și oase una și aceeași persoană cu dracul plăsmuit de interesele unei anume categorii de oameni.

Povestea studentului din Fraga o cunoșteam și eu, dintr-un film de cinematograf jucat cu Wegener. Faptul însă că domnul Damian căuta să-mi dovedească cu legende populare existența oamenilor fără umbră mă umilea, ca și cum aș fi fost tratat drept un copil. Dar, în fața omului misterios, curajul revoltei mă părasea pe clipă ce trece și o discuție argumentată serios simțeam că nu mai este posibilă între noi și el.

Căutai deci să schimb tonul și îl întrebai în glumă:

— Dar dumneata cu ce ocazie ți-ai pierdut umbra?

— Eu m-am născut fără umbră... Dar dacă vreți, vă pot face dovada inutilității umbrei pentru un om. Vreți să vă vindeți umbra?

— Nu, nu!... strigarăm amândoi într-un singur

glas.

— Dar s-o amanetați?... Sunt gata oricând... Spuneți-mi numai cât cereți?...

Oreste, care își recăpătase glasul, răspunse tot în glumă:

— Să-mi dai pe Elena, regina Spartei, tot atât de tânără și frumoasă ca și în clipa când a fugit cu Paris.

— Asta nu se poate, răspunse Damian.

— Și cu toate astea, Mefisto a putut să dea pe Margareta lui Faust.

— Dar astea sunt povești... Mefisto nu există, după cum nici frumoasa Elena nu a existat decât în imaginația acelorași speculatori ai minciunii, care mai târziu aveau să inventeze și pe dracul... în schimb, însă, eu vă dau lucruri reale... Aur! Vreți aur!... Știți cât este de scump aurul, mai ales în vremurile acestea... Ei bine, eu vă dau aur, adevărat, aur de care vă puteți folosi... Și dumneavoastră îmi dați umbra, cu care nu aveți ce face, dovedindu-vă în același timp și posibilitatea propriei mele existențe!...

Insistența cu care domnul Damian ne târguia umbra, și poate chiar viața, mă apropiase de Oreste, ca și cum ar fi prevăzut necesitatea unei apărări comune. Cu mâna stângă îi apucasem brațul, iar cu dreapta îmi pipăiam în buzunarul de la spate cuțitul catalan, de care știi că nu mă despart niciodată.

În momentul acela însă o schimbare bruscă se opera în sufletele și în fața ochilor noștri. Cu gurile căscate și cu ochii holbați de plăcere și de teamă în același timp, ca și

doi copii în fața unor focuri de artificii, privirăm de jur împrejurul nostru plini de nedumerirea pe care nu ți-o poate procura decât fenomenele științelor oculte, cu care nu ești la curent. D-l Damian dispăruse din fața noastră, ca și cum ar fi intrat în pământ. Îl văzusem tremurând deodată, ca și un manechin umplut cu tărâte. O vâlvătaie verzuie îl îmbrățișase, ca niște petale de trandafir ce s-ar fi strâns în jurul unei stamine cu chip de om și în urmă nu-l mai văzusem nicăieri. În schimb însă preotul satului, cu crucea într-o mână și cu busuiocul într-alta, se apropia de noi, urmat de băiețașul cu căldărușa plină de apă sfințită...

Era 1 august - după cum ți-am spus și, ca în fiecare început de lună, preotul își făcea obișnuitul turneu, bote- zându-și dreptcredincioșii.

Fără să pronunțăm un singur cuvânt, ne descoperirăm aproape în mod mecanic și închinându-se cu evlavia amintirilor din copilărie, sărutarăm crucea pe care preotul ne-o întinse cu stângăcia nedumeririi ce-i produsese convertirea bruscă și inexplicabilă a celor doi atei.

AȚA AȚA AȚA

Prietenul meu tăcu din nou, se uită la ceas și mă întrebă unde luăm masa. Mărturisesc că restaurantul îmi era indiferent. Ceea ce voiam să știu era urmarea povestirii pe care prezența domnului Damian la Oradea Mare o investise ca formulă executorie a celei mai sigure realități.

După un sfert de oră, prietenul meu reluă povestirea pe terasa restaurantului din parc, sub crângile unui platan.

IV

Volatilizarea domnului Damian la vederea preotului cu crucea în mână ne edificase complet asupra stării civile a omului misterios pe care domnul Jorj îl socotea periculos intereselor sale personale, iar comisarul gării, folositor intereselor superioare ale statului. Dar atât domnul Jorj cât și comisarul nu știau încă nimic din ceea ce noi avuse-
serăm prilejul să constatăm și să tragem concluziile care nu se potriveau cu temerile celui dintâi, nici cu absoluta încredere a celui de-al doilea.

Ne hotărâsem deci să păstrăm secretul pentru noi și, cu prima ocazie, să provocăm pe domnul Damian să ne mărturisească adevărul. Știam bine că riscăm să nu-1 mai vedem niciodată sau, văzându-1, să ne expunem la neplăceri mai grave decât amanetarea umbrelor pe care domnul Damian ne-o propusese cu atâta franchise și mărinimie. Cele petrecute ziua nămiaza mare ne zdruncinase sistemul nervos mai mult decât toate prevestirile funebre din nopțile de insomnie. Simțeam că nu mai suntem stăpâni pe noi. Simțeam că o forță ocultă ne îndreaptă pașii și gândurile în altă parte decât acolo unde voiam să ajun-

38

CETITI-LE NOAPTEA!
Minulescu

Ion

»

gem și că sentința noastră de moarte fusese semnată încă din noaptea în care domnul Damian ne oferise adăpostul trăsुरii sale. Ce puteam face însă altceva decât să ne resemnăm, ca și un condamnat

ajuns cu capul pe ghilotină? Dacă ne-am fi destăinuit cuiva, riscam să ne facem și de râs. Cine ne-ar fi putut crede sau, dacă întâmplător s-ar fi găsit cineva să ne creadă, cine ne-ar fi putut veni în ajutor, când domnul Damian era mai puternic decât orice alt muritor de rând?...

Cele câteva zile petrecute în așteptarea călăului nostru ne deprimaseră în așa fel că toată lumea ne întreba dacă nu cumva suntem bolnavi. Bolnavi nu eram. În schimb, parodia vieții noastre ne transformase în niște bocitori discreți, care am fi urmat convoiul propriei noastre înmormântări.

Zilele treceau însă și d-1 Damian nu se mai arăta. Nu știam dacă renunțase să mai dea ochi cu noi sau dacă nu cumva ne pregătise o nouă surpriză, mai fantastică decât toate pe care le avusese până atunci. Începusem chiar să ne obișnuim cu ideea că n-o să-l mai vedem, încredințați că domnul Damian evită explicația finală, care în mod inevitabil trebuia să se producă între noi, după cele petrecute până atunci.

Într-una din zile, însă, o discuție aprinsă dintre doi necunoscuți ne atrase atenția. Era vorba de domnul Damian. Unul din ei pretindea că cu două ore în urmă îl întâlnise la Brașov, că vorbise cu el și că hotărâse pentru a doua zi să se întâlnească la Predeal. Exact la aceeași oră,

39

CETITI-LE NOAPTEA!

Ion

Minulescu

3

celălalt pretindea că l-a văzut la Câmpina, unde domnul Damian supraveghea plecarea unui tren cu petrol pentru Germania. Amândoi oameni de afaceri, necunoscuții - care probabil că lucrau împreună - începuseră să se bănuiască și fiindcă nu

era posibil ca un om să se găsească în aceeași clipă în două locuri diferite, fiecare din ei credea că l-a prins cu minciuna pe celălalt, acuzându-se reciproc de lipsă de sinceritate și amenințându-se cu desfacerea tovărășiei.

Cine mințea dintre amândoi? Nici unul. Amândoi spuneau adevărul, fiindcă amândoi - după cum o să vezi imediat - văzuseră pe domnul Damian, exact la aceeași oră, și la Brașov, și la Câmpina. Pe noi, care știam cine este misteriosul personaj, asemenea imposibilități fizice nu ne mai emoționau. Pe cei doi negustori, însă, încăpățânarea fiecărui în parte de a-și proba buna-credință îi enervaseră într-atât că la un moment dat se despărțiră bruscându-se ca doi dușmani, furioși că locul unde se găseau nu le îngăduia să-și încerce și greutatea pumnilor...

Oreste avu atunci o idee „genială”, cum îi plăcea lui să-și boteze năzbâtiile. Ne despărțirăm și noi și fiecare ne luarăm după câte unul din cei doi necunoscuți, îi ajunserăm din urmă, îi salutarăm și probabil că intrarea în vorbă se făcu la fel și într-o parte și în alta.

— îmi dați voie, domnule... Vreau să vă spun că ce afirmați adineauri era perfect adevărat. La aceeași oră ca și dumneavoastră, am văzut și eu pe domnul Damian la Brașov...

40

CETITI-LE NOAPTEA!

Ion

Minulescu

2

Oreste trebuie să fi spus exact același lucru ca și mine, cu singura deosebire însă că Brașovul fusese înlocuit cu Câmpina.

Intervenția noastră produse efectul dorit. Cei doi învrăjbiți se întoarseră în tovărășia noastră și

câteșipatru reluarăm discuția asupra imposibilității celor confirmate de data asta și de noi.

Negustorii se priveau cu ochii holbați, ridicau din umeri, își treceau batistele pe frunte, plescăiau din limbă și nu pricepeau absolut nimic. Același lucru îl repetam desigur și noi, cu mai puțină sinceritate însă.

După câteva minute de discuție inutilă, ne despărțirăm, cu promisiunea solemnă de a ne comunica reciproc explicațiile pe care domnul Damian ar fi binevoit să ni le dea și unora și altora.

Adevărul era că noi speram să aflăm amănuntele de la cei doi negustori, deoarece eram ferm convinși că cu noi domnul Damian nu mai vrea să se întâlnească niciodată.

A doua zi, însă, ne regăsirăm în dreptul cantonului din capul satului, unde linia ferată taie șoseaua. Domnul Damian părea că ne așteaptă, ca și cum ar fi fost prevenit că vom trece pe acolo. Ne păstrărăm calmul cât puturăm mai bine și adoptarăm tonul glumeț cu care ne puteam ascunde mai ușor și emoția și ignoranța fenomenelor naturale sau descoperirilor științifice cu care domnul Damian își explica ciudățeniile ființei sale...

— Salutăm pe omul fără umbră, îi strigă Oreste.

41

CETITI-LE NOAPTEA!

Ion

Minulescu

— Salut pe oamenii fără convingeri, ne răspunse el.

Gheața se spărsese mai ușor de cum ne-am fi așteptat.

— Bine, nene Damian, continuai eu, se poate să

ne părăsești așa, tam-nesam, să nu dai semne de viață o săptămână întreagă și să ne faci să credem că ești supărat pe noi?

— Supărat?... De ce aș fi fost supărat?

— Știm noi? Poate fiindcă am refuzat să-ți amanetăm umbra.

— A-ha!... Umbra!... Grozav mai ți-neți la umbra dumneavoastră... mai ales când soarele se lasă spre asfințit... Nu?... Judecându-vă cineva după umbră, v-ar crede niște giganți.

— Dar dumneata, care o socotești inutilă, de ce cauți s-o cumperi de la alții?

— A fost o glumă.

— Ba a fost ceva foarte serios. Erai așa de supărat pe noi, că nu ți-ai luat nici măcar rămas bun. Ai șters-o englezește, cum se zice. Ai dispărut cât ai clipi din ochi și ne-ai lăsat ca pe doi caraghioși în mijlocul drumului.

— V-am lăsat cu popa, rânji domnul Damian.

De data asta, eu și Oreste trebuia să menținem discuția pe cont propriu. Nemaiputându-ne înțelege din ochi, fiecare din noi răspundeam ce credeam mai nimerit și mai fără replică din partea domnului Damian.

— Va să zică erai de față... Cum se face atunci că nu te vedeam? Unde erai ascuns?

Domnul Damian începuse să râdă din nou. Râsul lui ne umilea parcă. Presimțeam că ne pregătește un răspuns

Ei bine, de ce ne fusese frică, nu scăparăm. Calm și aproape patriarhal, ca și cum ar fi ținut o predică, sau ar fi citit cu voce tare o pagină dintr-o enciclopedie oarecare, domnul Damian începu să ne explice:

— Mimetismul, cuvânt de genul masculin, care vine de la grecescul *mimeisthai*, adică „a imita”, este proprietatea pe care o au anume vietăți de a împrumuta asemănarea cu mediul în care se găsesc la un moment dat, sau cu specia altor vietăți mai bine protejate în dauna cărora trăiesc în funcție de paraziți. Prototipul acestor vietăți este cameleonul. Nu vă fac injuria de a vă bănuî că nu știți că reptila aceasta împrumută culoarea frunzelor de copac, după anotimpuri - când verzi, când roșcate, când galbene. Mă miră însă faptul că nu cunoașteți încă până astăzi cazul lui Honore Subrac, pe care confratele dumneavoastră Guillaume Apollinaire l-a descris admirabil în ultimul său volum de nuvele științifice sau, dacă vreți, un exemplu clasic, inelul lui Gyges, faimosul păstor din Lydia, ale cărui efecte, sărmanul rege Candaule a avut trista ocazie să i le constate încă din secolul al VII-lea înaintea erei creștine. Pentru un om la curent cu fenomenele naturii, explicate pe înțelesul tuturor, dispariția mea nu ar fi fost decât un lucru foarte natural. Pentru dv. însă, care faceți mimetism fără să vă dați seama și vă puneți la adăpostul fanteziei ori de câte ori vă este teamă să nu fiți

disparația mea a fost, desigur, un lucru extraordinar...

Hotărât lucru, domnul Damian era infinit superior alianței mele cu Oreste, incapabili să luăm ofensiva și aproape insuficient să ne ținem chiar în defensivă. Cele câteva rânduri din Larousse, combinate cu nuvela lui Apollinaire ne scoaseră din luptă mai curând decât ne-am fi așteptat. Disparația domnului Damian fusese explicată în mod magistral. A mai fi insistat asupra ei însemna să ne pretăm a trece drept imbecili. Totuși, nu ne dădurăm bătăuți și angajaram lupta din nou, pe tema celor două apariții simultane la Brașov și Câmpina. Cum am adus vorba de ele, nu mai știu. Destul să-ți spun numai că ceea ce trebuia să urmeze de data asta ar fi putut înnebuni și pe Branly și pe Marconi. Damian știa desigur și ce ne-am pus în gând să-1 întrebăm și sursa de unde pornea dubla și misterioasa lui apariție. Era pregătit dar pentru orice eventualitate, ca și un comandant de armată în ajunul luptei. Destul să-ți spun că râsul lui cavernos și rece îl auzeam ori de câte ori voia să ne dea impresia că întrebările noastre îl surprind prin naivitatea lor. Același lucru dar, se petrecea și de data asta. Domnul Damian râse din nou și apoi ne ținu următoarea prelegere:

— Dacă v-aș fi cunoscut acum zece sau cincisprezece ani și v-aș fi spus că firele telegrafului vor deveni cu timpul tot atât de inutile ca și armele de luptă sau instrumentele de muncă medievale, nu m-ați fi crezut, desigur. Și totuși, telegrafia fără fir există astăzi ca o realitate pen-

tru toată lumea. Ei bine, exact același lucru vi-1 pot spune astăzi despre transmiterea vorbei și imaginii, prin undele herziene. În lume nu este nimic imposibil. Ceea ce nu există încă pentru noi, care confundăm știința cu birourile autorităților oficiale, unde totul se face după anumite formalități, în realitate există și se manifestă prin așa-zisele fenomene neexplicabile. Imperiul supranaturalului a sucombat odată cu ultimii preoți ai lui Zoroastru și magiile albe sau negre, care au turmentat o vreme îndelungată omenirea, s-au decolorat de soare și de praf prin vitrinele muzeelor de curiozități istorice. Civilizația, să știți că nu cucerește nimic, fiindcă nimic nu se poate cuceri din ceea ce se oferă gratuit. Civilizația nu face decât să revadă, să corijeze și să dea „bun de imprimat”. Branly a revăzut numai ceea ce se găsea la dispoziția tuturor ochilor sănătoși. Presbiții și miopii se consacră artelor și istoriei. Marconi, la rândul lui, a corijat, iar miile de operatori anonimi, imprimă azi la distanțe de sute de mii de kilometri alfabetul lui Morse, care străbate spațiul fără ajutorul firelor, la fel ca lumina, ca sunetul și căldura... Ei bine, mâine același lucru se va petrece și cu graiul și imaginea omenească. Zic mâine ca un semn de condescendență pentru dumneavoastră, care sunteți sclavii formalităților oficiale, cu care dealtfel știința nu are nicio legătură. Pentru mine, însă, acest „mâine” este mai mult decât un „azi”. Este un „ieri” și încă de multă, foarte multă vreme...

Nu știu dacă vițeeii la poarta nouă își schimbă cu adevărat expresia figurii lor monotone. Pe măsură însă ce domnul Damian continua să ne vorbească, eu și cu Oreste simțeam că niciodată expresia vițelului la poarta nouă nu s-ar fi putut aplica cu mai multă exactitate ca nouă în momentul acela.

Să continui însă prelegerea domnului Damian:

— Dragii mei, trebuie să știți că eu sunt un om foarte ocupat. Afacerile mele nu-mi dau răgaz să mă pot odihni un singur moment. Ba ceva mai mult chiar, sunt cazuri când în același moment trebuie să mă găsesc în mai multe locuri. Cum aș putea dar face față tuturor nevoilor dacă nu mi-aș transmite imaginea în diferite locuri, unde prezența mea ar fi necesară în același timp? Procedul este foarte simplu - un fel de ou al lui Columb, mai ales astăzi, când telegrafia fără fir nu mai constituie un mister pentru nimeni. Aparatul este invenția mea.

Și domnul Damian își băgă mâna în buzunar și scoase un obiect de metal rotund și mare cât un ceasornic obișnuit de bărbat. Îi deschise capacul și ni-l arătă, invitându-ne să ne apropiem mai mult de dânsul. În locul cadranului obișnuit era o oglindă convexă, iar axa minutarelor era înlocuită printr-un buton identic cu al soneriilor electrice.

— Acesta este aparatul radiator, ne explică dânsul. Oglinda reflectează imaginea, butonul stabilește contactul cu curentul electric, pe care îl am înmagazinat în con-

CETITI-LE NOAPTEA! Ion Minulescu

cavitatea oglinzii și undele herziene mă duc mai repede decât trenul până la aparatele

înregistratoare, care sunt acestea.

Și domnul Damian băgă din nou mâna în buzunar și scoase un fel de ținte de planșetă, pe care le înfipse una într-un stâlp de telegraf, alta într-un copac și alta mai departe, într-un gard ce împrejmua un loc viran.

— Aparatele care sunt plasate din vreme în locurile unde știu că este nevoie de prezența mea înregistrează imaginea și o proiectează pe pământ, dându-i expresia realității și toate gesturile reflectate în oglinda aparatului radiator. După cum vedeți, nimic mai simplu și mai natural. Vreți să asistați acum și la o experiență? Iat-o:

Dacă în momentul acela n-am căzut jos, lovit de o congestie cerebrală, să știi că nu-mi mai este frică de niciun fel de accident în viață. Râzând ca de obicei și mișcându-și fălcile odată cu pălăria din vârful capului, d-l Damian apăsă pe buton strigându-ne:

— Unde sunt cu adevărat și unde sunt fără să fiu?

În cele trei locuri deosebite în care înfipsese țintele pe care le numise aparate înregistratoare, apărură deodată trei Damieni fără cea mai mică deosebire de al patrulea care era originalul.

Ce a urmat, poți înțelege singur. Ar însemna să-ți răpesc prerogativa propriei tale inteligențe, dacă aș căuta să explic ceea ce nici eu nu știam ce simt în momentul acela. Cei patru Damieni vorbeau și gesticulau la fel. Curiozi-

tatea mă depărtă de cel original și mă apropie de cel corespondent stâlpului de telegraf. Asemănarea era

așa de perfectă, că încercai să-l ating cu mâna. Imaginea însă se feri și în momentul acela observai că gestul fusese făcut de originalul d-lui Damian, cu toate că el personal nu avea de ce să se teamă.

În fața acestei minuni, pe care nu o puteam compara decât cu cea săvârșită pe drumul Damascului, simții nevoia să-mi fac semnul crucii, pentru a mă pune la adăpostul convertirii ce începuse să se opereze fără voie în sufletul meu. Mă oprii însă la timp, pentru a nu supăra din nou pe domnul Damian, care desigur că încetase să mai apese pe butonul aparatului, deoarece câteșitrele imaginile dispărură, rămânând el singur.

După sfârșitul operațiunii, savantul nostru profesor scoase țințele de pe unde le înfipsese și băgându-le din nou în buzunar împreună cu aparatul, ne salută ca de obicei și ne dădu întâlnire, întâmplător, pe a doua zi.

La despărțire, însă, nu mă putui abține să-l întreb, în glumă:

— Domnule Damian, mâine vii în original sau în copie?

Și domnul Damian știi ce-mi răspunse?

— Judecă singur cum pot veni, când mâine trebuie să fiu și la Predeal și la București și la Brașov și la frontiera Elveției, unde aștept un tren cu macaroane și paste făinoase din Italia...

$7^{\text{A}\bar{\text{I}}\text{A}} \text{A}\bar{\text{I}}\text{A} \text{A}\bar{\text{T}}\text{A}_{4>}$

Sfârșisem masa odată cu povestirea. Cum continuam să tac din gură, copleșit parcă de o tristețe inexplicabilă, prietenul meu mă bătu pe umeri și-mi spuse:

— Nu te întrista, că povestea nu s-a sfârșit încă. Astea s-au întâmplat abia în ziua de 9 august... Până la 15, mai avem încă șase zile.

A doua zi dimineata, portarul hotelului ne anunta ca domnul Damian ne lasase vorba sa-l asteptam la ora 4 dupa-amiază in același loc ca și ieri, fiindcă aveam să mergem cu dânsul undeva. Unde, însă, nu-i spusese portarului, și nici noi nu bănuiam. La început, invitația aceasta verbală, printr-o a treia persoană, ne produse o oarecare turburare. Domnul Damian ar fi putut să ne lase câteva rânduri pe o carte de vizită. Mult am fi vrut să vedem și noi manuscrisul Necuratului. De vreme însă ce lucrurile se petrecuse altfel de cum le-am fi dorit noi, desigur că exista un motiv puternic ca ele să nu se petreacă decât așa. In același loc însemna în dreptul cantonului din capul satului, unde linia ferată taie șoseaua. Pentru noi, predilecția domnului Damian pentru locurile nefrecventate nu mai era un mister. Poate că domnul Damian, împiedicat să vină în original, plasase de cu seară un aparat înregistrator și vrea să-și trimită numai imaginea să stea de vorba cu noi.

Dimineata ne-o petrecurăm în preajma frontierei și a enormelor grămezi de alimente ce așteptau să fie încăr-

cate în căruțe, ca să treacă în Transilvania. Trenurile păreau că nu mai sunt îndestulătoare pentru cantitatea alimentelor ce porneau din țară în schimbul aurului și acelei așa-zise binevoitoare atitudini pe care Puterile Centrale ne-o arătau mai mult din interes decât din dragoste. Știi ce au fost vremurile acelea de dulce și de jenantă beatitudine fizică și morală, pe care diplomații și oamenii politici o botezaseră „neutralitate expectativă”, iar patrioții de la cafenea „mormântul demnității noastre naționale”. Aurul curgea mai galben ca grâul. Vânzările se făceau numai în aur sau în schimbul altor articole. Cuvântul „compensație”, care răsună prin birourile ministerelor și de-a lungul căilor ferate și șoselelor ce duceau spre punctele de frontieră, era un fel de corolar al neutralității noastre. Toată lumea își avea părțica ei de compensație, potrivit cu neutralitatea păstrată față de combatanți, funcționarii de la vamă, mai ales, parcă nu mai erau în exercițiul funcțiunii lor de altădată. Deveniseră așa de gentili și manierați, că i-ai fi putut lua drept niște seniori de la curtea lui Ludovic al XV-lea. Neutralitatea rentă mai bine ca o moșie de câteva mii de pogoane și toată linia frontierei nu era plină decât de neutralii care mai târziu aveau să dea naștere îmbogățiților de război. Printre aceștia, domnul Damian era fără îndoială cel mai de preț eșantion. Nu știm ce anume îl hotărâse să îmbrățișeze această ocupație, când existența și mijloacele sale de trai nu aveau nimic comun cu ale muritorilor de rând. Cum însă poporul

român spune de oamenii șmecheri și întreprinzători că „sunt dați dracului”, era natural ca domnul Damian să fie șeful tuturor acestor confrăți pământeni, dar mai puțin interesanți ca el.

La ora 4 după-amiază deci, ne găsirăm în fața cantonului unde ni se dăduse întâlnirea. Un câine, care simțise oameni străini, începuse să latre. La început crezusem că ne latră pe noi. Apropiindu-ne, însă, observăm că atenția câinelui era îndreptată spre un tufiș unde nu se vedea deocamdată nimic, decât crengile mișcate de vânt. Ne așezarăm pe parapetul barierei și așteptarăm așa câteva clipe, urmărind mișcările câinelui, care se încăpățânase parcă să apuce de picior un om care nu există. La un mo-mest dat, Oreste îmi spuse aproape șoptind:

— Să știi că ăla care nu se vede este domnul Damian.

— Chiar el este... Ai ghicit, răsună glasul de capră pe care îl cunoșteam. Și în momentul acela, bastonul domnului Damian desenă în aer gestul unei spade cu care se salută adversarii pe teren.

— Cu cine vrei să te duelezi, domnule Damian? îl întrebai eu.

— Cu ignoranța omenească și cu simțul câinelui, care din punctul acesta de vedere este cu mult superior omului.

— Asta este singura d-tale noutate pe ziua de azi?

— Văd că ați prins gust de noutățile pe care vi le aduc eu. Ce-mi dați să vă fac astăzi o surpriză plăcută?

— Orice, afară de umbra noastră, îi răspunse Oreste.

— Haideți atunci să luăm ceaiul în vila mea...

Vila domnului Damian!... Iată un lucru pe care îl auzeam pentru prima dată. Domnul Jorj ne spusese că nu știe nimeni unde locuiește misteriosul personaj și, cu toate acestea, domnul Damian ne invita în vila sa, care desigur, nu putea fi decât în Predeal. Dar unde anume? Prin partea locului nu erau nici vile, nici măcar case țărănești. Singură pe deal, dincolo de linia ferată, turla micii mănăstiri de la Predeal se zărea printre frunzele copacilor ca și o prevestire sfioasă a unei noi mistificări savante. Prietenia noastră cu domnul Damian, însă, deși ne zdruncinase nervii, ne înarmase în schimb cu perseverarea oamenilor hotărâți să ducă un lucru până la sfârșit. Acceptarăm deci invitația și câteșitrei formarăm un grup, gata să pornim după indicațiile ciceronului.

— Coborâm pe aici, ca să ajungem mai degrabă - ne spune domnul Damian, arătându-ne urme de căruțe, care formau singura indicație a drumului de pe valea Râșnoavei, ce duce spre sanatoriul statului.

— II urmarăm fără cea mai mică ezitare și după un sfert de oră vila domnului Damian apăru în fața ochilor noștri tot atât de misterioasă ca și stăpânul ei, într-un loc pe care nu bănuisem niciodată că cineva și-ar fi putut clădi o casă de locuit.

— După aspect, părea mai repede o ruină reparată în mod sumar, decât o vilă - după cum îi plăcuse domnului Damian s-o numească. O scară de piatră tocită, printre treptele căreia crescuse iarba din belșug, ducea la poarta

locuinței, care își sprijinea zidurile pestrițe pe patru contraforturi, ale căror baze se confundau cu stânca din sânul căreia crescuseră parcă la fel cu arborii de primprejur. Cele două etaje nu aveau nicio legătură între ele. Cel de sus, deși părea adăugat în urmă, era complet ruinat. Ferestrele strâmte și înalte nu aveau nici geamuri, nici ger-gevele. Din fiecare colț al ferestrei, însă, pornea câte o bară de fier care se împreuna la mijloc, desenând în gol forma crucii Sfântului Andrei. Acoperișul foarte ținut era de țiglă roșie, decolorată însă de ploi și de soare. Pe una din laturi, o turelă de piatră, admirabil sculptată, pornea în formă conică de la înălțimea celui de-al doilea etaj și se ridica apoi rotundă cu câțiva metri deasupra acoperișului, pierzându-și în albastrul cerului terasa crenelată, deasupra căreia fâlfâia un steag format din șapte fâșii orizontale de culoare neagră și roșie. După cum vezi, domnul Damian arborase în cinstea noastră marele pavoaz, ca și cum ar fi primit o vizită oficială. În schimb, etajul de jos, deși mai vechi, părea mai vesel și pregătit anume ca să poată fi locuit. Zidul era căptușit pe dinafară cu crengi de iederă, care crescuseră în așa fel că desemnau cu verde pe alb o serie de motive decorative, în care arabescurile plantei alternau corect și aproape geometric cu fondul zidului.

La sosirea noastră, poarta de stejar masiv, prinsă în puternice armături de fier forjat, se deschise deodată largă ca și cum ar fi fost mișcată de un curent electric și un servitor galonat, ca și un lacheu de la Palatul regal, ne

ieși înainte, frângându-și corpul în două, conform tradiționalelor prescripții ale celui mai vechi și autentic protocol.

Domnul Damian zâmbea sau, mai bine zis, rânjea mulțumit de emoția noastră, pe care observam cum ne-o urmărește cu coada ochiului.

Înăuntru, vila domnului Damian era o adevărată minune dintr-O **mie și una de nopți**. Peste tot numai covoare și stofe scumpe, mobile vechi de stil, cofrete de lemn de santal sau trandafir, pline de bijuterii și obiecte de argint cizelat, porțelanuri și faianțe cu marca primei emisiuni a celor mai celebre fabrici din lume, vase chinezești și es- tampe japoneze, arme medievale și filigrane persane, încadrate în rame fine de bronz sau lac negru. Pe un fotoliu, o capă neagră venețiană, un tricorn și o mască de aceeași culoare conturau parcă pe tonurile discrete și mate ale minunatului Aubusson, corpul inexistent al unui doge invitat și el, ca și noi, la ceai. Într-o vitrină, cât un garderob modern, costume vechi de femeie lăsau să străbată parcă prin cristalul cu reflexe verzui parfumul și grațiile vremurilor de demult. Pantofii albi de mătase, aranjați la rând după diferite epoci, așa după cum îi văzusem pentru prima oară la Muzeul Cluny, centurile de piele presată sau de metal cu incrustați! de perle și rubine, dantele de Flandra sau Valenciennes, brocarturile vechi franceze și țesăturile florentine din epoca Renașterii păreau că se mișcă cu toate discret, pe corpuri nevăzute. Din penum-

bra fiecărui colț al diferitelor încăperi prin care ne conducea d-1 Damian, defunctele stăpâne ale acestor podoabe de artă și rafinament femeiesc păreau că se ridică majestuoase și pătimăse, iar brațele lor, ochii lor, buzele lor nu fac decât să ne atragă spre ele, să ne hipnotizeze și să ne soarbă viața, pentru a-și reînvia fantomele.

Pluteam între vis și viață. Trăiam pagini din diferite romane și povestiri fantastice care îmi veneau întâmplător în minte și fiindcă printre alți autori Henri de Regnier îmi era cel mai drag, interiorul vilei domnului Damian îmi reedita misterul frescei lui Longhi, din care imaginea contesei Barbara Grimanelli se coborâse fără să se mai întoarcă, sau fantastica apariție a lui Vincente Altinigo, senior Venetian, al cărui surâs enigmatic și melancolic părea ecoul clopotelor de la Redemptore și Santa Eufemia. Mai stranie însă decât toată această babilonie de senzații și îndoieli chinuitoare era prezența domnului Damian, care ne aducea aminte că nu am părăsit cu totul domeniul realității.

Cum am băut ceaiul nu ți-aș putea spune. Atmosfera mediului se infiltrasă parcă și în noi. Fantomele care rățăceau în jurul nostru, fără a-și putea găsi întruparea de altădată, ne paralizaseră parcă și brațele și limba. Grotești, ca niște manechine dintr-un panopticum, ne calchiam gesturile unul după altul și glasul nostru se bemo-lase într-atât că nu mai puteam vorbi decât pe șoptite, de frică parcă să nu deșteptăm din somn pe cineva, care ar fi putut să se răzbune pe noi, chiar cu ajutorul domnului Damian.

Când am plecat, începuse să se însereze. În luna lui august serile la munte sunt răcoroase și îmbibate de nu știu ce fluid insinuant, turburător și afrodisiac. Domnul Damian ne conduse până la poartă, unde se despărți de noi prin câteva fraze convenționale, de o banalitate exas-perantă pentru un om care ne spusese până atunci atâtea lucruri extraordinare și ne procurase cea mai deplină sărbătoare pentru ochii unor bieți muritori de rând. Amfitrionul nostru din ziua aceea observase fără îndoială emoția din care nu mai puteam ieși prin simple fraze și ne acorda posibilitatea discretă de a ne abandona propriei noastre ignoranțe.

În drum spre hotel ne întâlnirăm cu domnul Jorj care ne întrebă de unde venim așa obosiți, Oreste scăpă fără să vrea răspunsul adevărat.

— De acasă de la domnul Damian... Am fost invitați la ceai...

Patronul restaurantului din gară începu să râdă, fiind sigur că ne batem joc de el. Oreste însă continuă:

— Și încă ce casă!... O vilă cum nu se mai află alta la fel în tot Predealul. Să vă fie rușine că nu știți de existența acestei adevărate minuni în satul vostru...

Jignit în amorul său propriu, domnul Jorj ne fulgeră cu privirea omului gata să-și ia revanșa. Apoi cu tonul său poruncitor și războinic ne întrebă:

— Și cam pe unde se află vila domnului ăsta?

— Ce, nu ne crezi?... Hai cu noi să ți-o arătăm.

Domnul Jorj nu se aștepta desigur la atâta încăpățănare din partea noastră. Dar după greșeala lui Oreste, nici noi nu știam ce atitudine trebuie să adoptăm față de omul pe care nu voiam să-l inițiem în toate secretele întrevederilor noastre anterioare cu domnul Damian. Rămăsesem deocamdată în mijlocul drumului încercând să schimbăm vorba. Domnul Jorj însă ținea morțiș să meargă cu noi, să vadă și el vila lui Damian.

La urma urmelor, ce puteam risca? O nouă oboseală de câteva minute și atâta tot. Vila domnului Damian nu putea deștepta în domnul Jorj nicio bănuială asupra evenimentelor pe care eram hotărâți să le tănuim deocamdată pentru toată lumea. Pornirăm deci înapoi și coborâm-răm pe Valea Râșnoavei exact pe urmele căruțelor pe care ne dusesese domnul Damian. Cu cât ne afundam însă în pădure, se întuneca tot mai tare și casa nu mai apărea. La un moment dat, domnul Jorj se opri în loc întrebându-ne cu un aer triumfător:

— Mai e mult până la vila domnului Damian, că trecem în județul Dâmbovița...

Noi, însă, departe de a ne dezmetici, pășeam hotărâți de data asta s-o scoatem, cum se zice, din pământ din iarbă verde. Numai că eforturile noastre erau zadarnice. Casa domnului Damian nu mai exista. Dispăruse, după cum de altfel dispăruse și stăpânul ei în ziua de de 1 august, când ne ieșise înainte preotul cu botezul.

Intr-un târziu, domnul Jorj binevoi să convie că mica aventură din seara aceea fusese o glumă a noastră. Noi

însă știam bine că pretinsa glumă nu este decât o nouă ispravă sinistră a domnului Damian și că vila în care bău- serăm ceaiul cu două ore mai înainte nu exista decât în funcția undelor herziene, transmise probabil de un nou aparat pe care însă domnul Damian nu ni-1 arătase încă.

A doua zi aşteptarăm zadarnic pe domnul Damian să apară. Ardeam de nerăbdare să-l auzim explicându-ne şi fenomenul cu dispariţia vilei, al cărui singur motiv de existenţă nu fusese decât invitaţia noastră la ceai. Cei doi ♦ »

negustori care descoperiseră pentru prima dată dubla prezenţă a omului nostru la Braşov şi la Câmpina, ne spuseră că domnul Damian trecuse la Ghimeş unde era de recepţionat o foarte însemnată cantitate de grâu din Moldova. Nouă, însă, faptul că domnul Damian se găsea în Ghimeş, nu ne stingherea cu nimic preferinţa de a-l fi ştiut la Predeal. Aparatele sale erau aşa de perfecţionate că în ziua *five-o'clock-uhii*, domnul Damian, care se găsea în original la Predeal, recepţionase cu ajutorul lor un tren cu macaroane italieneşti la frontiera elveţiană.

A treia zi însă nu mai aşteptarăm şi pornirăm să controlăm dispariţia vilei, la faţa şi la lumina zilei. Mărturisesc că de interiorul ei mă lega cea mai plăcută amintire. Nu aveam decât un singur mare regret - acela de a nu fi putut intra în posesia costumului fantastic al Ioanei de Bourbon, nevasta lui Carol al V-lea. Cea mai mare plăcere pe care mi-ar fi putut-o face domnul Damian era să-mi

dea puţinţa să-i vizitez vila din nou. Locul mi-ar fi fost indiferent. M aş fi deplasat cu bucurie oriunde, numai să fi ştiut că pot mângâia cu ochii din nou minunea acelei lumi minuscule de somptuozitate vizuală, în care fantomele trecutului, deşi îşi pierduseră chipul, îşi păstrasera în schimb intacte costumele şi parfumul obsedant al vremurilor în care odată trăiseră şi ele ca şi

noi. Dar vila nu mai era la locul ei. Deși ar fi putut oricând, de data asta, însă, domnul Damian nu mai voise să fie gentil cu noi.

Nu regretarăm totuși plimbarea noastră matinală. Pădurea, cum spune Baudelaire, era un adevărat templu în care copacii, însuflețiți parcă, ne adresau cuvinte într-o limbă pe care nu o cunoșteam încă, dar care înțelegeam că trebuie să fie tot atât de elocventă ca și lumina discretă a acelei dimineți de toamnă, în care parfumul ierburilor decolorate se răspândește ca și mirodeniile în jurul unui altar.

Din când în când, o talangă suna printre copaci ca și cum o stână s-ar fi aflat prin apropiere, iar automobilele de pe șosea și mașinile din gară sfâșiau parcă frunzișul pădurii cu țipetele lor guturale și stridente.

N-am să uit niciodată dimineața aceea de august în care pădurea parcă ofta și ne sfătuia să nu mergem mai departe. Noi însă uitasem de vila domnului Damian și ne afundam tot mai mult în desimea copacilor ademenitori ca niște sânnuri de femeie gata să ți se dea cu totul.

La un moment dat, talanga răsună chiar lângă noi. În inima pădurii se deschisese deodată o pajiște de câteva

CETIȚI-LE NOAPTEA!

sute de metri pătrați, pe care pășteau niște oi însemnate în creastă cu roșu. Din mijlocul lor, un cioban rezemat în bătă, așa cum îl vezi pe pânzele lui Grigorescu, fluiera un cântec obraznic, aruncându-ne de la distanță priviri piezișe de detectiv travestit. Prezența acestor oi așa de aproape de frontieră nu era lucru curat. Ne apropiarăm de el intrară în vorbă:

- Bună ziua, măi neică...
- Bună să vă fie inima...
- Dar oile astea ale cui sunt?
- Iaca ale unui boier ca și dumneavoastră.
- Și boierul tău unde stă?
- Unde să stea?... La oraș unde stau boierii.
- Dar tu nu știi că nu e voie de păscut oile aici la frontieră?

Ciobanul, care până aci ne răspunsese fără nicio reticență, de data asta tăcu și ne privi cu oarecare neîncredere. Apoi, după ce ne examină cu de-amănuntul, dădu din cap, își potrivea zeghea pe umeri, fluieră ciobănește ca să-l priceapă oile și porni urmat de ele spre desișul pădurii, fără să se gândească la răspuns.

Oreste, care nu știu de ce se enervase, se repezi după el și apucându-l de zeghe, i-o trase de pe umăr aruncându-i-o pe pământ.

— Unde te duci, mă, contrabandistele?... Stai pe loc... Hai cu noi la postul de jandarmi să vedem ce-i cu oile astea.

Eu rămăsesem câțiva pași mai în urmă. La un moment dat, însă, spectacolul ce mi se înfățișă ochilor mă înfurie

CETITI-LE NOAPTEA!
Minulescu

Ion

așa de tare că nu mai putui să fiu stăpân pe mine. Ciobanul ridicase bâta și, după ce se sprijinise bine pe picioare, o rotea în jurul capului gata să lovească. Contra bâtei ciobănești nu găsii altă apărare decât cuțitul meu catalan. Dintr-o săritură dar, fusei lângă cei doi adversari și fără altă intervenție verbală, lama albă se înfipse adânc în spinarea ciobanului, mai înainte ca bâta lui să fi căzut în capul lui Oreste... lată-mă și criminal.

Ce s-a petrecut imediat după lovitura mea nu știu. Ochii mi se împăienjeniră ca și cum cineva mi-ar fi aruncat în față cu praf de chinoroz. Cuțitul începuse să-mi joace în mână zguduindu-mă ca un curent electric și în timp ce pumnul meu se încleșta pe mânerul lui încercând zadarnic să străpungă ceea ce credeam că este corpul ciobanului agresiv, vocea domnului Damian răsună în spatele nostru ca și un fel de „memento mori” modulat pe coardele

dezacordate ale unei ghitare sparte:

— O să vă dea statul în judecată că-i ciopârțiți copacii!...

Apariția domnului Damian făcuse să dispară și ciobanul și oile lui și pajiștea în decorul căreia se petrecuse primul act al tragediei schimbată într-o farsă sinistră. Domnul Damian îmi răpise până și puțința regretului de a fi omorât un om. Lama cuțitului meu sta înfaptă ca un semn de exclamație orizontal, în trunchiul unui stejar ce își bătea parcă joc de impetuozitatea loviturii mele. În mijlocul pădurii în care cu două zile înainte văzusem ridi-cându-se vila în care fuseserăm găzduiți și ospătați și

63

CETITI-LE NOAPTEA!

Ion

Minulescu

unde cu câteva clipe înainte, întâlnisem ciobanul cu turma de oi însemnate cu vopsea roșie în creștet, nu mai rămăsese decât copacii sedentari și cei trei pelerini singuratici, dintre care doi eram eu și Oreste, iar al treilea, domnul Damian, care, deși prezent, putea totuși să fie aiurea în momentul acela.

Enervat de poziția caraghioasă în care mă găseam fără voie, îl întrebai cu oarecare violență:

— Cum? D-ta nu ai văzut nimic?...

— Ce să văd?

— N-ai văzut ciobanul care vrea să-l lovească pe Oreste cu bâta în cap?

— Nu v-am văzut decât pe d-tră, sau mai bine zis pe domnul Oreste care smulgea frunzele de pe o cracă a stejarului pe care încercai să-l asasinezi... Ba nu, zău!... Ce v-a făcut bietul copac?...

Orice altă explicație era de prisos. Simțeam că domnul Damian se joacă cu noi ca cu două păpuși ale căror sfori ne puneau într-o ipostază atât de caraghioasă, că ne era rușine de noi înșine.

Oreste, care se dezmeticise și el, se apropiase de noi.

— Dar vila de alaltăieri?... Vila în care am băut ceaiul împreună...

Domnul Damian da din cap afirmativ ca și cum ne-ar fi ușurat de o sarcină, cu care râsul său enigmatic ne împovăra și mai mult.

— Ei bine, vila trebuie să fi văzut-o!... Unde-ti este vila, domnule Damian?

64

CETITI-LE NOAPTEA!
Minulescu

Ion

— Am mutat-o... Am mutat-o chiar din seara în care ne-am despărțit, fiindcă peste două zile o să fiu nevoit să mă mut și eu și să ne despărțim poate pentru totdeauna.

Apoi, fără să ne dea timp să cugetăm asupra înțelesului acestei destăinuii, domnul Damian continuă oftând ca orice muritor de rând:

— O să fie prăpăd, nu altceva... Cuțitul d-tale aproape n-a lăsat nicio urmă în copacul cu pricina. Când vor începe însă mitralierele și obuzele de calibru mare, să vedeți ce schimbări radicale o să se producă în pădure!... Disparația casei mele este un moft. Mie însă mi-e teamă că o să dispară pădurea întreagă... Da, da... O să fie prăpăd mare pe aci, domnule Oreste... O să fie, domnule Pilade, cum ziceți d-voastră, un fel de iad, nu altceva...

Înțeleseserăm îndată că domnul Damian ne vorbea de eventualitatea războiului pe care toată lumea

părea că îl așteaptă, fără ca nimeni să creadă însă că ar fi posibil să înceapă odată. Domnul Damian atacase deci o chestiune care, pe noi mai ales, ne putea interesa mai mult decât dispariția vilei și a ciobanului cu oile sale. Năzdrăvăniile domnului Damian nu ne mai emoționau decât în mod trecător. Grozăviile războiului însă ne obsedau tot timpul lecturii dărilor de seamă asupra celor ce se petreceau aiurea. Părăsirăm dar subiectul și tonul discuției începute la apariția domnului Damian și adoptarăm față de misteriosul nostru personaj, atitudinea hermafrodită a gazetarului care cerșește un interviu.

65

CETITI-LE NOAPTEA!

Ion

Minulescu

»

- Intrăm în război și noi, domnule Damian?
- Ce să mai intrăm, că sunteți ca și intrați.
- Și de când?
- De câteva zile.
- Ai știri precise?
- Dar dumneavoastră aveți bagaj mult?
- Așa și așa...
- Faceți-vă bagajul atunci și fiți gata de plecare, când o să vă spun eu... Să nu v-apuce războiul aici, că nu e bine... Dacă m-am hotărât să plec chiar eu, credeți-mă că nu vă mai rămâne altceva de făcut decât să mă urmați.
- Dar dumneata încotro te duci?
- Eu mă duc după ale mele. S-o mai găsi doar și pentru mine o frontieră de țară neutră... D-tră însă fiți gata de plecare. Azi, mâine, nu se știe când începe telegraful să bată la Viena declarația de război...
- Va să zică... Noi?...

— Da, da... Noi... Adică d-voastră...

Și domnul Damian continuă, făcându-ne un șir de reverențe ca în fața unor superiori din toate punctele de vedere.

— Da, da, d-voastră... Dumneavoastră declarați război și tot d-tră mă goniți și pe mine de aci, unde îmi câștigam o bucatăică de pâine...

— Numai o bucatăică, domnule Damian? De ce nu ești sincer să ne spui că ai trecut de milion?

Adevărul era însă că pentru domnul Damian, milionul de care îi vorbeam nu avea nicio valoare, fiindcă tot aurul de pe lume era al lui, iar cel care intra în posesia statului

66

CETITI-LE NOAPTEA!

Ion

Minulescu

>

român se transforma în uneltele de război, pe care mai târziu, toată lumea, tot dracului avea să le dea.

Coborâserăm împreună până în dreptul cantonului unde ne dădusem întâlnirile din ultimele zile. Câinele cantonierului lătra ca de obicei fără să aibă însă curajul să se apropie de noi. Prezența și bastonul domnului Damian îl țineau la distanță. Dincolo de șosea și cale ferată, pe dealul opus, printre copaci, turla mănăstirii își tremura parcă tinicheaua ruginită pe fondul cerului senin. Un clopot răgușit suna din când în când, ca un glas de om ce se codește să spună adevărul dintr-o dată.

Oreste bătu pe umăr pe domnul Damian și-i spuse:

— Ascultă... Sună clopotul la mănăstire... Măine este Sfânta Maria!...

Domnul Damian se scutură din creștet până în tălpi și nu răspunse nimic deocamdată. Apoi, ca și cum și-ar fi adus aminte că ne datorează un răspuns, se opri în loc, își întoarse capul în lungul șoselei și cu bastonul făcu prin aer trei semicercuri: primul

spre frontieră, al doilea spre interiorul țării, iar al treilea, mai larg decât toate, ca și cum ar fi vrut să cuprindă tot spațiul până departe în inima Transilvaniei.

— Sună pentru morții de mâine seară, adaugă el. Sună fiindcă nu are să mai sune multă vreme în clopotnița unde se află acum... O să-l auziți vâjâind prin spațiu...

Multă vreme, gestul și cuvintele domnului Damian rămaseră neînțelese pentru noi. Când mi-am adus aminte însă de ele, la Iași, profeția domnului Damian mi-a fost

67

CETITI-LE NOAPTEA!

Ion

Minulescu

_____ș_____

singurul suport moral tot timpul cât a durat perioada dezastrului nostru.

Rămași singuri, dădurăm fuga la comisarul gării, de la care speram să putem afla ceva mai mult ca de la domnul Damian. De la București însă nu venise nicio știre importantă și niciun ordin special nu da de bănuț că situația s-ar putea schimba așa de curând, după cum ne dăduse să înțelegem domnul Damian.

Neutralitatea își continua binefacerile ei, și Predealul se răsfăța la soare, leneș ca o hetairă acoperită de pietre scumpe, fără cel mai mic presentiment asupra rezultatului partidei ce avea să se joace a doua zi chiar. Pe noi, însă, începuse să ne chinuiască neliniștea. Pentru noi, cuvintele domnului Damian fuseseră mai elocvente decât cea mai categorică profeție. Războiul zguduia parcă cu putere stâlpii frontierei pe care ochii celor neavizați încă nu-i putea vedea decât tot atât de dreپți și nemișcați ca și în anii trecuți. De pe fiecare deal,

soldații români ni se păreau că coboară grăbiți, furișându-se pe după brazi, și tăcănitul puștilor și mitralierelor începuse parcă să ne lovească timpanul ca ecoul îndepărtat al unei lupte care începuse deja. Urale surde zburau prin aer ca niște păsări grăbite să pornească spre țările calde și pe albastrul cerului, coloarea grâului galben, ce zăcea în grămezi enorme de o parte și de alta a frontierei, se complecta cu coloarea sângelui ce trebuia să curgă în curând, întregind parcă tricolorul român care se ridica tot mai sus, purtat de o mână

68

CETITI-LE NOAPTEA!

Ion

Minulescu

nevăzută peste valea Timeșului și muntele Postăvarul până în câmpia Bârsei din jurul Brașovului și poate chiar mai departe...

în noaptea aceea nu puturăm închide ochii. Presimță- mântul, de altfel, nu ne înșelase.

Pe la cinci dimineța, o bătaie discretă în ușă ne făcu să tresărim.

— Cine este?

— Damian.

înghețaserăm. Vizita domnului Damian la ora aceea, când în hotel nu se sculase încă nimeni, era avertismentul suprem.

Deschisei ușa cu precauțiunea caraghioasă a unei parodii de întâlnire amoroasă și introdusei, pe domnul Damian în odaia în care bagajele noastre erau aproape făcute de cu seara.

Primul său cuvânt fuse:

— Gata!...

— Războiul?

— Nu încă.

— Atunci?

— Plecarea la București. Luați trenul de opt dimineța, fiindcă este ultimul...

— Cum așa? În gară nu se știa nimic aseară.

— Nici n-are să se știe până după amiază... în dimineța asta se ține consiliul de coroană în care se hotărăște intrarea în război, după-amiază se decretează mobilizarea generală, iar la noapte se declară războiul și se dă ordin

69

CETITI-LE NOAPTEA!
Minulescu

Ion

de atac... Mâine dimineată, pe vremea asta, soldații d-voastră vor fi dincolo de Marienhof!

Cuvintele ni se opriră în gâtlee ca niște oase de pește. Voiam să-i cerem explicațiuni mai complexe, dar nici eu nici Oreste nu mai puteam scoate decât simple monosilabe bemolate și întretăiate de emoția care ne scutura corpul ca descărcarea unui puternic curent electric.

Domnul Damian ne salută ceremonios și, pregătindu-se de plecare, ne spuse:

— Poate este ultima dată când ne mai vedem. Războiul o să ne îndepărteze și o să ne șteargă urmele cu siguranță. V-aș putea spune la revedere... Dar la ce bun?... Adio, domnii mei, fiindcă revederea noastră, dacă va mai avea loc undeva, va fi departe, în altfel de țară și sub altă formă decât aceea în care ne-am cunoscut aci.

Ne repezirăm atunci la domnul Damian și apucându-l fiecare de câte o mână, îl oprirăm pe loc deși știam bine că nicio forță omenească nu l-ar fi putut împiedica să dispară, dacă n-ar mai fi vrut să stea de vorbă cu noi.

În fața gestului nostru, însă, domnul Damian păru

nedumerit și aproape chiar emoționat.

— Ce mai vreți de la mine?

Iată momentul suprem!... Ce mai puteam voi încă de la dânsul, sau mai bine zis, cum am fi putut să-l decidem ca să ne spună ceea ce voiam cu adevărat să aflăm!...

Oreste râdea ca un copil, mângâindu-i brațul cu frica cu care ar fi mângâiat un câine, ca să nu-l muște. Eu însă îi apucasem mâna puternic și mă trudeam să găsesc firul unei idei pe care nu știam cum s-o spun în frază.

70

CETITI-LE NOAPTEA!

Ion

Minulescu

»

Domnule Damian, fii bun și nu pleca până nu ne răspunzi la o ultimă întrebare... ultima noastră rugăciune... Nu te mai ascunde, fiindcă știm cine ești... Știm că știi tot ce are să se întâmple și că tot ce ne-ai spus și ne-ai arătat până acum nu a fost pentru d-ta decât distracția unei pisici bătrâne cu niște șoricei idioti... Fii bun și nu ne refuza... înțelege bine emoția noastră... Fă-ne dar și acest ultim serviciu și spune-ne... Cum?... Cum o să ieșim din războiul acesta?

Domnul Damian râdea ca de obicei, mișcându-și fălcile și odată cu ele firele din barbă și pălăria din vârful capului său ținut.

— Spune-ne ce are să fie... O să fie bine sau o să fie rău?...

În liniștea dimineții aceea de august, în care clopotele se pregăteau să vestească sărbătoarea Maicii Domnului, vocea domnului Damian răsună clară, caldă și dulce ca și cum n-ar fi fost vocea lui, ca și cum prin gura Necuratului ar fi vorbit un înger,

sau poate chiar geniul cel bun al României.

— O să fie bine... bine așa cum zice domnul Oreste... O să fie și bine și rău... Dar la urma urmelor, o să fie numai bine, bine de tot... Nu vă fie frică...

Și în locul brațelor domnului Damian, pe care le strânsesem cu putere până atunci, eu și Oreste ne trezirăm ținându-ne în brațe noi înșine, ca doi orbi gata să se îmbrățișeze de bucurie, în clipa minunei când își recapătă vederea.

71

CETITI-LE NOAPTEA!

Ion

Minulescu

Domnul Damian dispăruse ca și în ziua de 1 august, când ne ieșise înainte pe șosea preotul cu botezul.

Două ore după aceea, ne luam rămas bun de la domnul Jorj și de la comisarul gării care nu puteau pricepe graba plecării noastre la București. În tot lungul drumului până la Câmpina, nu observasem nimic neobișnuit. Aci, însă, patru trenuri militare așteptau să plece spre Predeal. În gara Ploiești, unde ajunserăm cu o întârziere de aproape trei ore, alte trenuri militare așteptau și ele plecarea spre frontieră. Edițiile speciale ale ziarelor din capitală sosiseră anunțând rezultatul consiliului de coroană care »

avusese loc dimineata, așa după cum ne spusese domnul Damian. De data asta dar, nu mai aveam niciun motiv să ne îndoim. Războiul era ca și început. În gara București, păzită de un dublu cordon de trupe, publicul și bagajele erau cercetate de agenții poliției de siguranță care operaseră și

câteva arestări, iar pe Calea Griviței un plutonier din corpul jandarmilor pedestri, însoțit de un trompet, cetea publicului ordinul de zi prin care regele decreta mobilizarea generală.

VII

Povestirea prietenului meu se sfârșise în poarta hotelului, deasupra căreia un glob electric lumina stingher toată întinderea străzii și malul drept al Crișului, plantat cu castani.

Ne rezemarăm pe parapetul din marginea trotuarului, sub care apele râului, umflat de ploile din ultimele zile, curgeau cu zgomot. Câteva clipe ne privirăm tăcuți și lipsiți de orice altă inițiativă, ca și doi actori ce-ar fi repetat în stradă după indicațiile textului o scenă mută, în care trebuiau să apară a doua zi. Apariția domnului Damian, complectată cu povestirea prietenului meu, îmi zdruncinase nervii și îmi gonise somnul care, de obicei, aproape de miezul nopții, îmi grăbea pașii de la „Pisica albastră” spre hotel. Simțeam că în noaptea aceea nu am să pot dormi, deși a doua zi dimineăta trebuia să plec spre București, unde mă chema sfârșitul vacanței și nerăbdarea colegului care îmi ținuse locul. Mi-era parcă frică să rămân singur și îmi mușcam buzele de necaz că rușinea mă împiedica să

mă destăinuiesc până și bunului prieten pe care îl aveam alături de mine. În minte însă îi recapitulam întreaga povestire și, odată ajuns în camera mea, mă ve-

73

CETITI-LE NOAPTEA!

Ion

Minulescu

»

deam repetând scena de la hotelul din Predeal, în noaptea primei lui cunoștințe cu domnul Damian.

Intr-un târziu, rupsei tăcerea care începuse să devină simptomatică și pentru mine și pentru el.

— Și de-atunci l-ați mai văzut?

— Eu, da... Oreste însă... Dumnezeu știe, fiindcă, nu mult după aceea, am plecat la Iași și nu l-am mai putut vedea nici pe el. Tu știi că pe vremea războiului eram șeful de cabinet al ministrului de Interne. După venirea guvernului Marghiloman, însă, rămăsesem un simplu particular sau, mai bine zis, un personaj foarte periculos pentru siguranța armatei de ocupație din Muntenia, deoarece după semnarea Păcii de la București, autoritățile germane nu au voit pentru nimic în lume să-mi elibereze cuvenitul *ausweiss*[‡] ca să mă pot întoarce acasă. Neavând ce face la Iași, unde atmosfera devenise mai înăbușitoare chiar de pe vremea războiului, un prieten, care făcea comerț cu vinuri și cu articole de coloniale, îmi oferî perspectivea unei afaceri strălucite, în care trebuia să-mi fac debutul meu de voiajor comercial. Plecai dar în Basarabia cu misiunea să cumpăr vinuri, săpun, lumânări, cremă de

[‡] *permis de trecere* (1b. germ.) (n. ed.)

ghete și alte articole de care se simțea nevoia la Iași. Centrul tranzacțiilor era, bineînțeles, Chișinăul. Aflând însă că aceleași articole le puteam găsi mult mai ieftine prin orașele de pe malul Nistrului, îmi lărgii câmpul de operații până la Cetatea-Albă, unde, de altfel, nu cunoșteam pe

CETITI-LE NOAPTEA!

Ion

Minulescu

nimeni și nu speram să pot face mai multă treabă ca la Chișinău. Ajuns la gară, primul om care îmi ieși în cale fuse domnul Damian. Îți închipui emoția revederii. Omul nostru rămăsese același. Nu se schimbase nici măcar cât o fotografie decolorată de soare. Când m-a văzut, s-a repezit la mine și în loc de „bună ziua” vocea lui de sacâz îmi scârțâi printre dinți o frază trunchiată ca două așchii răzlețe.

— Bietul domnul Oreste!... Păcat de el că era tânăr și promitea.

La început nu putusem înțelege rostul acestei întâmpinări, fiindcă nu bănuiam nimic din cele ce s-ar fi putut petrece la București în lipsa mea. Domnul Damian însă continuă:

— Adineaori la ora...

— Ce s-a întâmplat? Încercai să-l întreb sfios și oarecum jenat de a nu fi avut timp să-i exprim nici măcar bucuria revederii.

— A murit.

— Cine? Oreste?

— Chiar el.

Alte amănunte erau de prisos. Știam că Domnul Damian era în măsură să știe tot și găseam că locul și momentul nu erau potrivite decât să-mi scot batista ca să-mi ascund lacrimile ce-mi îngreunaseră pleoapele. După câteva clipe, domnul Damian continuă:

— Păcat că nu v-ați mai putut vedea. Ce dragă mi-era prietenia dumneavoastră!...

Ocolind tristețea știrei neașteptate ce primisem, încercai să îl pun la curent cu tristețea mea personală.

— Știu..., îmi tăie el repede vorba. Dar o să fie bine, nu dispera. Ți aduci aminte ce ți-am spus pe pragul odăii de la hotelul din Predeal, unde ne-am despărțit acum trei ani? Nu cumva ai început să te îndoiești de proorocirile mele?... Să știi că neîncrederea asta mă supără.

Căutai să mă scuz și să-mi explic nervozitatea din cauza piedicilor ce mi se puneau din partea comandamentului german din București. Ca de obicei, însă, domnul Damian nu-mi dădu răgaz să continui nici de data asta.

— Ți-aduci aminte în ce zi ai plecat din București?

— La 13 noiembrie, îi răspunsei eu.

— A, ha!... 13 noiembrie... Pontul Iudei, cum îi ziceți d-voastră... Ei bine, de data asta, nr. 13 o să fie cu noroc... Tot la 13 noiembrie ai să te și întorci.

Holbai ochii fără să-mi pot ascunde neîncrederea.

— Da, da... La 13 noiembrie ai plecat din București, la 13 noiembrie ai să pleci și de la Iași.

— Și nemții?

— Nemții!... rânji el cu un ușor reflex de compătimire... în ziua aceea nemții n-au să mai fie nici la București, nici în altă parte a României, de aci de unde ne găsim noi acum și până aproape de Tisa după care oftați de atâta amar de vreme!...

Cuvintele domnului Damian mă îmbătaseră ca și un pahar în care cineva mi-ar fi turnat amestecate șapte feluri de băuturi alcoolice. Incapabil să mai continui între-

bările, mă trudeam să-mi opresc lacrimile care îmi umeziseră din nou ochii, îi apucasem mâna stângă în mâinile mele amândouă și cu buzele uscate și aspre ca un burduf din care se scursese ultima picătură de

lichid, îi îngânam ca un idiot numai numele lui:

— Domnule Damian... domnule Damian...

În timpul acesta el mă privea cu impasibilitatea comică a unei figuri de șah. Chipul îmi părea sculptat în lemn ca și o săracă zeitate budică. Răspunsul, pe care îl cerusem, întârzia ca și cum persoana cu care vorbeam era absentă. Simțeam însă că în mâinile mele strâng ceva solid, ceva ce nu-mi poate scăpa, ceva pe care mă puteam sprijini la caz de nevoie. Vestea morții lui Oreste, complectată cu aceea a întoarcerii mele la București, mă zăpăcise așa de mult că aproape nici nu înțelesesem rostul explicațiunii cu dispariția nemților de pe întreaga întindere a României de azi. Domnul Damian, însă, care socotise că m-a chinuit destul, rupse tăcerea deodată și continuă:

— Peste câteva săptămâni o să aveți fericitul prilej să vă priviți umbra în apusul de soare al Puterilor Centrale... o adevărată umbră de gigant... de la Nistru până la Tisa... ba chiar până dincolo de Tisa... până la Budapesta... Prea vă iubeați umbra, minuscula d-voastră umbră de la Predeal și prea vă tortura curiozitatea să știți pentru ce vă ceream umbrele pe vremea aceea. Iată, vezi?... Oreste mi-a dat-o pe a lui fără voie, și ca el, la fel mi-au dat-o și alții... Le-am adunat pe toate la un loc și cu ele am mărit umbra

celor care au avut norocul să și-o păstreze. Cred că ești mulțumit. Nu?... Câteva săptămâni numai și totul are să se schimbe. O să fie bine, bine de tot...

așa de bine că pe mine ați reușit să mă goniți de la Predeal și cu mine odată v-ați gonit și frontiera!... Ah, ce dați dracului sunteți d-voastră, românii!... Parcă ați fi frați cu mine!...

Când și-a tras mâna din mâinile mele și s-a făcut nevăzut, nu știu. Ba ceva mai mult, chiar nici astăzi nu aș putea să jur dacă întrevăderea mea cu domnul Damian la Ceta- tea-Albă s-a petrecut aievea sau a fost un simplu vis...

M-a dezmeticit salutul zgomotos al unui sergent- ma- jor, pe care îl cunoșteam de la Marele Cartier și care până seara avea să-mi facă rost de șase butoaie cu vin de prima calitate. Cât privește restul, de prisos să-ți mai spun că s-a petrecut așa după cum mi-1 proorocise domnul Damian.

Întors la Iași, găsii ziarele din București care anunțau moartea lui Oreste. Două săptămâni după aceea primirăm vestea capitulării bulgarilor, apoi dezastrul austro- ungar în Italia, înaintarea vertiginoasă a francezilor, englezilor și americanilor, și în fine, armistițiul. În noaptea de 13 noiembrie plecam din Iași cu primul tren destinat particularilor cu bilet de voie, iar a treia zi traversam Calea Victoriei, pe care primăria începuse să ridice arcurile de triumf pentru primirea armatei și suveranilor.

Și prietenul meu tăcu, probabil fiindcă nu mai avea nimic de spus. Ne despărțirăm cu jena unor îndrăgostiți ce și-ar fi jurat să rămână împreună pentru toată viața. Pentru prima oară în viață, simțeam că singurătatea mă

înfioară. Pășii pragul hotelului cu teama unui copil care intră pentru prima dată într-o cameră întunecoasă și urcai scara celor două etaje, numărând treptele ca să-mi dau iluzia că vorbesc cu cineva care m-ar fi însoțit. Mi-era frică să nu pierd firul Ariadnei care avea să mă ajute a doua zi dimineată să mă cobor în stradă, și pe rampa scării îmi plimbam mâna stângă ușor ca o mângâiere, de la care speram să obțin îmblânzirea bestiei ce-și confunda răutatea cu liniștea și semiobscurul coridoarelor în zig-zag.

Ajuns în fața ușii, mă oprii deodată ca și cum cineva mi-ar fi șoptit că m-am înșelat. Camera mea era ultima din fundul unui coridor lateral. Aveam nr. 49 pe care îl controlai cu degetul, deoarece întâmplător nu aveam cu mine nicio cutie de chibrituri. Spinarea reliefată a celor două cifre îmi spuse însă că mă găsesc în fața camerei mele. Ciudată coincidență, îmi zisei eu: patru cu nouă fac treisprezece!... Apoi, făcându-mi singur curaj, băgai cheia în broască și o sucii de două ori. Zăvorul și clanta pocniră ca niște semnale misterioase în liniștea coridorului. După primul pas, însă, rămăsei nemișcat locului. În odaia mea se mai găsea cineva. Cu mâna tremurândă, întorsei butonul electric și odată cu lumina, o voce cunoscută se ridică de pe canapea:

— Iartă-mă că te-am vizitat fără să te anunț. În schimb, însă, te iert și eu că m-ai făcut să te aștept mai bine de trei ore. Cu noctambulii bucureșteni însă nu-i de glumit.

Era domnul Damian. Fără să-mi dea timp să-mi vin în fire și mai înainte să fi putut scoate o singură vorbă, per-

sonajul misterios cu care mă întâlnisem pentru prima dată trei ore mai înainte, se sculă de pe canapea, se apropie de mine și după ce mă bătu pe umăr în chip de dojană, mă sfătui să amân plecarea la București pentru a treia zi. În același timp, îmi mărturisi că-mi face acest serviciu fiindcă îi sunt simpatic și fiindcă aflase că i-am fost prieten lui Oreste, pe care dânsul îl iubise și îl apreciasse foarte mult.

Pentru ce nu trebuia să plec chiar a doua zi, nu-mi spuse. Sfatul lui însă era pentru mine un ordin și ordinului acesta simțisem încă din primul moment că trebuie să mă supun, chiar fără nicio altă explicație. De ce îmi fusese frică nu scăpasem. Îmi venise rândul și mie sau, mai bine zis, Necuratul găsisse prilejul să-mi dovedească și mie că drumul Damascului poate trece, la nevoie, și printr-o cameră de hotel.

A doua zi, spre seară, în toată Oradea Mare, nu se vorbea decât de catastrofa de la stafia Ciucea, unde acele- râtul cu care trebuia să plec și eu deraiase, omorând 17 pasageri și rănind alți 48, dintre care 10 se găseau în stare foarte gravă.

AÎA AÎA AÎA «l»

Și iată cum mărinimia domnului Damian a binevoit să încheie povestirea prietenului meu cu capitolul propriei mele convertiri. Nu știu dacă cele petrecute merită sau nu truda celui care a găsit cu cale să le povestească, în

orice caz, însă, cetitorii rândurilor de mai sus sunt liberi să surâdă neîncrezători ca și autorul lor, în clipa când i se spusese că omul cu chipul de maimuțoi și pălăria de clown, din fața cafenelei „Rimanokzi" era Necuratul.

De vorbă cu necuratul

Azi-noapte, Diavolul din mine - Un Diavol ce pretinde-a fi profet - M-a luat cu vorba-ncet... încet... Și m-a băgat în tainele divine, Pe care eu - spun drept - mi-e frică Să nu care cumva să le-nțeleg, Fiindcă sunt taine care - când se strică - Nu se mai dreg...

De-aceea nici nu sunt prea lămurit Asupra celor ce mi-a povestit... Dar cum azi-noapte Diavolul din mine Vorbea ca un profet adevărat, Să nu-1 ascult deloc mi-a fost rușine, Și curios, ca orice om, i-am suportat Năzbâtia cu care m-a-ngrozit De la-nceput și până la sfârșit...

Mi-a spus că-n viață trebuie să știi Ce nu știu decât mortii Când pleacă dintre vii.
Să știi că dacă-ntâmplător vei fi flămând,

Să nu te-arăți bogatilor așa cum ești, Să nu te audă prietenii plângând, Să nu-ntinzi mâna dreaptă să cerșești Femeilor ce ți-au păpat avutul, Să nu-ți compari prezentul cu trecutul, Să nu blestemi... și să nu faci Nimic mai mult decât ce face mutul: Să taci, să taci, să taci...

Si iar să taci... J

Iar când vei amuți complet, Ca orice-autohton fără defect, Tăcerea, care-i aur controlat, Te va-ndrepta spre lozul cu noroc, Iar tu - un simplu sâmbure de-alună - Te vei schimba-ntr-un sâmbure de foc...

CRAVATA ALBA

*în memoria lui ANDREI NAUM, poet român,
funcționar superior în Ministerul de Interne și
maior în rezervă, mort în fruntea batalionului
său, pe câmpia Mărășeștilor.*

Fiindcă faima sa literară și cele câteva discursuri frumos rostite îi remarcaseră, în timpul opoziției, așa-zisele merite politice care aveau să-1 așeze mai târziu într-un fotoliu ministerial, fostul client al lui papa Kubler avu buna inspirație ca, odată ajuns ministru al Artelor, prima lui recepție oficială s-o închine vechilor săi tovarăși de visuri și de cafea.

La început, cronicarii mondeni încercară să facă oarecare glume pe seama noului ministru care îndrăznea să democratizeze protocolul mai mult decât permit îngrădirile tradiționale. Surpriza lor însă fuse cu atât mai neașteptată cu cât în seara recepției constatară că, deși majoritatea invitaților erau boemi, toată lumea arborase toaleta de gală, și că fracurile, personale sau închiriate, erau purtate cu atâta panache că aproape nici nu puteai deosebi pe adevărații proprietari de simplii chiriași. Cei care până atunci își petreceau viața în tovărășia halbelor mai totdeauna goale, fie că visau imposibilul în fața filelor cu rânduri șterse și nesfârșite, fie că-și toceau coatele, fără niciun rost, pe postavul verde al biroului și pe marmora pestriță a meselor de cafea, de data asta începeau parcă să se scuture de tot noroiul proastei lor reputații ce-i

apăsa ca și blestemul Atrizilor. Recepția dată de ministrul Artelor le pusese în valoare, pe lângă podoabele creierului și înclinațiunile lor pentru frumosul pendinte numai de avere. Ca și modestele clădiri ale statului, care nu se pot bucura de mândria oficialității decât în zilele când arbo- , rează drapelul național, sau ca vapoarele din alte timpuri, pentru care limbajul celor ce plutesc pe mare, se reducea la schimbul pavilioanelor de pe puntea de comandă, tot așa și boemii adoptaseră, de data asta, haina gravității convenționale, ca să nu-și compromită nici confratele ajuns ministru, nici propria lor reputație de viitori ministeriabili.

La apelul ministrului răspunseră aproape toate rubedeniile celor nouă muze. Celor prezenți, însă, li se părea ciudat faptul că dintre invitați, lipsea tocmai cel mai bun prieten al ministrului, Toma Radian, faimosul autor al celor câteva nuvele fantastice cu care reușise să zdruncine nervii liceenilor și să năucească pe toți pontifii romanului social de pe vremea aceea.

Către miezul nopții, lipsa lui Radian începuse să producă chiar oarecare senzație. Toată lumea îl văzuse după- amiază la cafenea. Era deci sănătos. Și afară de asta se știa că este nelipsit de la toate petrecerile și că printre puținii scriitori care aveau garderoba completă, Radian era, de bună seamă, cel mai sigur...

Nu cumva în ultimele douăzeci și patru de ore, între el și ministru se petrecuse ceva cu care cei prezenți nu

erau încă în curent? între artiști, mai ales când sunt prieteni buni, asemenea conflicte sunt tot atât de firești ca și o strângere de mână.

Încetul cu încetul, lipsa lui Radian începe să ia proporțiile unui fapt la ordinea zilei. Pe la urechile ministrului se perindau tot felul de zvonuri, unele mai fanteziste și mai absurde decât altele, până ce, la un moment dat, în buna dispoziție de până atunci a întregii societăți, toate aceste frânturi de supoziții naive sau de insinuări răutăcioase începură să facă notă discordantă, ca și niște bastoane ce-ar fi căzut cu zgomot pe pardoseala unei săli de concerte, în care un ilustru virtuoz sentimental ar fi cântat ceva din Schumann.

Noroc însă că ministrul interveni la timp și, oprindu-se în fața unui grup de nedumeriți, li se adresă cu un accent de vădită enervare.

— Vreți să vă spun eu pentru ce n-a venit Radian?

Toate capetele se întoarseră spre ministru.

— Fiindcă s-a jurat să nu mai poarte cravată albă... Iată adevărul!... Azi-dimineață, la minister, mi-a declarat textual: „Dacă e vorba să vin îmbrăcat în frac, renunț la plăcerea petrecerii cu voi”...

Scurta și neașteptata explicație a ministrului mări și mai mult senzația creată de lipsa lui Radian.

Cineva obiectă:

— Astea sunt subiecte de nuvele senzaționale. Tocmai el, care umblă toată noaptea în frac?

Altul însă rectifică grăbit:

— Nu-i adevărat... Domnul ministru are

dreptate... De câțva timp, Radian nu mai vine la teatru decât în sacou.

— Și tot în sacou a fost și la festivalul „Alecsandri”.

Un nou venit interveni, la rândul său.

— Dar acum o săptămână... La concertul pentru orfanii de război, n-a venit îmbrăcat în smoking?

— Exact!... repetară aproape toți, în cor. La concert a fost în smoking.

Ministrul interveni din nou, ca să explice diferența dintre un frac și un smoking.

— Nu uitați că smokingul nu este frac... Smokingul se poartă numai cu cravată neagră. Dacă nu i-aș fi spus că țin absolut ca toată lumea să fie la cravată albă, probabil c-ar fi venit și el...

Cei de față începură să zâmbească semnificativ, în timp ce ministrul, vădit jenat, reluă parcă firul pierdut al unei fraze și mai explicative:

— Să nu luați lucrul acesta în glumă, fiindcă mie unuia îmi pare foarte serios. Adevărul cel mare însă știți care este? Iată-1... Să vi-1 spun tot eu, fiindcă odată și odată tot o să trebuie să-l aflați și voi...

Și ministrul își mușcă parcă limba în gură:

— Mi se pare că Radian a început să dea semne de nebunie. Nuvelele lui au sfârșit prin a-1 zăpăci și pe el. Ve- niți încoace să vă citesc scrisoarea pe care mi-a trimis-o astă-seară.

Și grupul celor patru, mărit cu încă alți trei, se strecură tiptil în biroul ministrului, care, după ce a închis ușa, scoase dintr-un sertar următoarea scrisoare, pe care o citi cu glasul întretăiat de emoție:

„Îți datoresc o explicație cât mai grabnică, fiindcă nu aș vrea ca lipsa mea de la recepția de astă seară să fie interpretată ca un gest de ostilitate contra ta. Ți-am spus azi dimineată că nu pot veni fiindcă ar fi trebuit să mă îmbrac în frac. De aproape trei luni de zile, însă, nu mai pun fracul pe mine, fiindcă un frac înseamnă și o cravată albă, și o cravată albă, ți-am mărturisit că nu mai port în toată viața mea. Azi-dimineată nu ți-am spus de ce, fiindcă explicația ar fi fost prea lungă și nu voiam să indispon pe cei care așteptau să ies eu, ca să intre ei. Ascultă-mă, deci, acum. Să nu crezi că sunt nebun sau că încerc să-mi bat joc de tine ca să-ți stric buna dispoziție în timpul recepției, pe care ți-o doresc cât mai reușită. Nu fac decât să-ți povestesc cele întâmplare, așa după cum aș scrie o nuvelă care să poată fi cetită și pricepută deopotrivă de către toți știutorii de carte. Lucrul principal, dar, este să-ți spun adevărul. Or, adevăratul motiv pentru care n-am să mai port niciodată în viața mea cravată albă, iată-1:

Acum trei luni am fost la Brăila, la nunta unui prieten din copilărie. Trebuie să știi că pe mine nimic nu mă încântă mai mult ca voiajurile, chiar și atunci când sunt nevoit să le fac în condițiuni detestabile. Pentru mine, un cufăr, un geamantan sau o simplă geantă de voiaj constituie un chi-

nuiitor semn de întrebare, pe care nu-l pot suprima decât pornind spre necunoscutul ce-mi sugerează aceste variate și plictisitoare attribute ale pelerinajului modern. Simt o adevărată voluptate când privesc pânțele goale ale unui geamantan pe care trebuie să le umplu eu, iar când trăsura pornește cu mine spre gară, îmi pare că mă scutur de tot praful vieții voluntare și, asemenea unui Prometeu descătușat, cobor învingător de pe Caucazul suferinței mele imaginare. Pentru mine, un geamantan pregătit pentru voiaj este un adevărat vultur domesticit...

Îți spun lucrurile astea ca să te fac să înțelegi graba cu care am răspuns invitației prietenului meu de la Brăila și zăpăceala descoperirii făcută abia când mi-am desfăcut bagajul la hotel, că-mi uitasem acasă cravata albă pentru frac. Deși lipsa unei cravate de frac, mai ales la Brăila, nu poate constitui o nenorocire pentru o toaletă de gală, neglijența mea totuși începuse să mă plictisească, fiindcă la ora aceea târzie magazinele puteau fi închise. Fără să stau mult timp pe gânduri, coborâi în stradă, unde, după prima aruncătură de ochi, constatai că nu mă înșelasem și că prietenul meu nu se putea bucura decât, cel mult, de prezența mea la Brăila, dar nu și la nunta lui. Situația mea era dintre cele mai caraghioase.

Pedeapsa mea ar fi fost prea absurdă, ca după un voiaj de aproape cinci ore să fiu nevoit a-mi face propria Ca- nossă într-o cameră de hotel, pe sălile căruia pașii pasagerilor sau soneria electrică mi-ar fi torturat timpanele ce se pregătiseră să asculte un tango argentinian sau un fox-

trot Californian. Mă hotărâi, deci, să întârzii pe stradă cât voi putea mai mult, și să nu intru la hotel decât spre ziuă, ca să-mi fac bagajul din nou și să pornesc la București cu primul tren.

Nu știu dacă tu cunoști Brăila. Trebuie să fi aflat însă că brăilenii sunt foarte mândri de strada lor principală care pleacă din piața Sfinților Apostoli (unde statuia împăratului Traian, se roagă zadarnic de autoritățile comunale să-i mute felinarul din față, care-i împiedică vederea) și merge drept înainte până departe, așa departe că ar putea ajunge până la Râmnicul-Sărat. Pornii deci în josul străzii Regale și, ca să-mi treacă de urât, începui să număr cofetăriile, care sunt specialitatea Brăilei.

Trebuie să fi fost aproape de miezul nopții. Cum însă timpul pentru mine nu mai putea avea nicio însemnătate, mergeam înainte fără să mă uit la ceas și, mai ales, fără să mă întreb unde aș fi putut ajunge, când al doilea bulevard circular îmi semnală periferia orașului.

Unde însă aș fi putut ajunge mai nimerit ca în fața micului magazin, luminat încă, în a cărui vitrină meschină și aproape goală se răsfața următorul afiș scris cu cerneală violetă:

DATI-O DRACULUI DE ZGÂRCENIE
ȘI MAI SCHIMBAȚI-VĂ CRAVATELE,
CĂ LE-AM IEFTENIT.

CINE NU CREDE, SĂ INTRE ȘI SĂ ÎNCERCE!

Un magazin cu cravate!... Eram salvat!... Dacă nu altceva, dar cel puțin cadrilul final tot îl mai puteam apuca.

în momentul acela, însă, cineva parcă îmi pironise pașii pe trotuar. Privii cu luare-aminte magazinul, dar bucuria din primul moment se topi din nou în aceeași veche resemnare cu care pornisem pe stradă de îndată ce ieșisem din poarta hotelului.

Ce cravate putea să aibă magazinul ăsta de periferie?... Cravate roșii, verzi și liliachii... Cravate de calitate proastă, pentru gustul și punga anonimilor din prima generație a cămășilor cu gulerul scrobit... O cravată de frac, însă!... Ah, ce naș fi dat în momentul acela pentru o cravată albă... pentru o simplă fâșie de organdină sau de linon apretat!...

Rămăsesem la ușa magazinului, ca un paznic la poarta unei închisori din care evadaseră toți deținuții. De la vitrină ochii mei se ridicară instinctiv spre firmă: „Agop Zarzarian - Magazin de mărunțișuri și alte obiecte felurite”.

Mă gândii: „Oare cravata de frac nu este și ea tot un fel de mărunțiș?... Și printre celelalte obiecte felurite ale d-lui Zarzarian nu s-ar putea găsi, întâmplător, și o cravată albă?”

Pe măsură ce perspectiva reușitei raționamentului meu îmi schimba dispoziția, picioarele parcă mi se dezlipeau de pe trotuar și o mână nevăzută mă împingea prietenește să intru în magazin. Scriptura spune: „Bate și ți se va deschide”... Eu, însă, deschisei ușa fără să bat și intrai oarecum jenat, ca și cum aș fi vrut să mă scuz pentru deranjul cauzat patronului la o oră așa de târzie...

Adevărul este că intrarea mea neașteptată făcu oarecare senzație. Magazinul domnului Agop Zarzarian era un fel de dugheană despărțită în două printr-o perdea de creton colorat. În față erau rafturile cu așa-zisele mărunțișuri și alte obiecte felurite, iar în spate, patul, garderoba, un cufăr care probabil servea și de casă de bani, soba de tinichea și, pe un scaun fără spetează, un lighean cu ibricul respectiv... Îți dau aceste amănunte fiindcă la intrarea mea perdeaua de creton era dată în lături și primul peisaj ce mi se înfățișă în fața ochilor fuse tocmai locuința și nu magazinul propriu-zis al soților Zarzarian, care își beau cafelele la tejghea.

Când mă văzură înăuntru, amândoi tresăriră ca în fața unui pașă turc. Nevastă-sa se repezi imediat să tragă perdeaua, ca și cum ar fi vrut să-mi ascundă cine știe ce fecioară pe care le-aș fi cerut-o peșcheș, iar bărbatul, ridi- cându-se cu greutate și sprijinindu-se cu ambele mâini de tejghea, mă întrebă, cu vocea cadentă de clănțănitul dinților:

— Ce dorește domnul?...

— Iertați-mă că vă deranjez la ora asta. Vina însă nu este a mea. Am cetit afișul din vitrină și, cum am văzut lumină, am intrat... Poate aveți întâmplător și o cravată de...

Ah!... Cât mi-a trebuit să-mi pot completa fraza! Simțeam că sunt ridicol. O cravată de frac în dugheana asta mizerabilă! Iată o pretenție care ar fi putut compromite până și pe cel mai modest client. Obiectul vizitei mele

putea fi luat drept o glumă de prost gust și poate chiar eu însumi drept un pungaș deghizat.

După câteva clipe de ezitare, reușii să mă destăinuiesc. Da... Doream o cravată de frac, o cravată albă, subțire, o simplă fâșie de linon sau organdină pe care, la rigoare, aș fi putut s-o plătesc întreit chiar de cum pretindea afișul din vitrina magazinului.

Pe măsură ce înțelegeau de ce este vorba, soții Zarzarian schimbau fețe-fețe și își aruncau priviri pe furiș, după ce fiecare la rândul lui părea a mă fi cercetat îndeajuns pentru a fi descoperit în mine un nou amănunt transmis prin limbajul mut din jocul pleoapelor.

Bătrânul îngâna ca și cum mi-ar fi povestit o nenorocire intimă:

— Nu, domnule... Așa ceva nu avem... Cine poartă cravate albe pe la noi?... încercați mâine pe la centru... Pe acolo se găsește cu siguranță și așa ceva...

Bătrâna însă întrerupse melopeea soțului printr-o strâmbătură de gură și un nou schimb de priviri semnificative.

— De ce nu cauți în cutia verde... știi... mi se pare că mai avem și noi o cravată albă...

Bărbatu-său continua să dea din cap și din umeri cu neîncredere:

— Am avut, nu zic ba... Dar ce am avut s-a vândut... Pentru un moment ne lipsește așa ceva...

Nevastă-sa însă insistă:

— Ia caută, omule, că trebuie să ne fi rămas ceva. Eu mi-aduc aminte că nu le-am vândut pe toate... Așteptați un moment, domnule, să vă caut eu...

Și fiindcă bătrânul tot nu se mișca din locul său, ea îl dădu la o parte, se aplecă sub tejghea și scoase o cutie de carton verde pe care o deschise cu atâta precauțiune, că, privindu-i operația ridicolă și inutilă, îmi adusei aminte de faimoasa cutie a Pandorei. Bătrâna avusese dreptate. În fundul cutiei, ca și o viperă strivită, își desemna forma ei albă și mată, o cravată de frac.

La vederea ei, bătrânul tresări. Zâmbetul insinuant al nevestei sale nu-i schimbase deloc proasta dispoziție. Negustorul rămăsese nemișcat, ca și cum ar fi refuzat să mă servească, iar privirile lui, fixate în fundul cutiei verzi, păreau că oscilează între o temere ridicolă și o scârbă inexplicabilă. Cravata era puțin șifonată, ca și cum mai fusese înnodată la gât de altcineva. Faptul acesta însă nu avea nicio importanță pentru mine, care mă și vedeam în mijlocul invitațiilor, la nunta prietenului meu. Când am întrebat cât costă, amândoi bătrânii s-au uitat din nou unul la altul, fără să-mi poată răspunde imediat. El s-a mulțumit să mormăie ceva ce n-am putut pricepe și și-a făcut de lucru, potrivit capacul cutiei și vârând-o din nou sub tejghea. Ea, însă, după o scurtă socoteală în gând, s-a hotărât să-mi răspundă: 20 de lei.

Am scos banii, am plătit și am plecat cu pachetul în mână ca și cum mi-ar fi fost teamă să nu-l pierd și să rămân pentru a doua oară cu garderoba incompletă.

Te las să ghicești singur adevăratul record cu care mi-am schimbat hainele și am arborat toaleta de gală. Am sosit

în toiul petrecerii, câteva minute înainte de miezul nopții, când de pe scară tocmai auzeam dopurile sticlelor de șampanie cum salută primele note din Amoureuse, un vals pentru care știam că prietenul meu are o deosebită afecțiune. Intrarea mea în salonul cel mare a fost o adevărată lovitură de teatru. Ginerile și-a lăsat mireasa și, cu brațele întinse, s-a repezit spre mine printre perechile de dansatori, care, neștiind ce se petrece, se opriseră pe loc. Lăutarii tăcuseră și ei, iar chelnerii de la bufet năpădiseră în salon cu șervetele de braț. După primele explicațiuni și prezentările de rigoare, petrecerea își urmă cursul și Amoureuse fuse reluat pentru a-mi da prilejul să fac cu mireasa primul meu *tour de valse*.

Până aici, nimic anormal în povestirea mea. De aici înainte însă - vorba Scripturii - «Și cei care au urechi de auzit să audă...»

Abia sorbisem, după sfârșitul valsului, primul pahar de șampanie, și o amețeală inexplicabilă mă cuprinse deodată, ca și cum aș fi navigat pe o mare agitată. O criză nervoasă mă zgudui din tălpi până în creștet, ochii mi se împăienjeniră și, la un moment dat, avusei impresia că inima nu-mi mai bate. Mă strecurai atunci până în biroul prietenului meu în care nu ardea decât un singur bec electric sub un abatjour verde, și mă lăsaî greoi într-un fotoliu de piele, așezat în cel mai întunecat colț al încăperii. Inchisesem ochii și căscasem gura mare ca să pot respira mai bine. Aveam impresia că mi se îngroașă gâtul

sau că mi se strâmtase gulerul. Care era adevărul nu știu. Simțeam însă că mă sufoc. Cineva parcă încerca să mă strângă de gât și nodul cravatei apăsa cu putere pe butonul gulerului, înfingându-1 cât mai adânc în gâtlee. Încercai să strig ajutor, dar cuvintele mele se lichefiară parcă într-o respirație greoaie ca sunetul strident al unei trompete stricate.

Îți mărturisesc că nu m-am simțit niciodată mai aproape de moarte ca în clipa aceea. Făcui deci o ultimă efortare să-mi duc mâinile la guler și, cu degetele reci și nesigure, apukai cele două vârfuri ale cravatei, ca s-o deznod. În momentul acela, însă, o nouă emoție nervoasă mă cutremură și mai puternic. Pe aceleași vârfuri ale cravatei degetele mele întâlneră alte degete tot atât de reci și de grăbite ca și ale mele. Deschisei ochii mari și în fața mea zării un tânăr în frac, aplecat spre mine.

Emoția primei clipe nu-mi dădu putința să bănuiesc motivul adevărat al acestei neașteptate intervenții și, pentru a ieși din situația pe care eu însumi nu știam cum s-o taxez, mă pregăteam tocmai să-i mulțumesc pentru sollicitudinea ce-mi arăta.

În momentul acela, însă, simții cum puterile mă părăsesc pentru a doua oară și cum vocea mi se pietrifică în gâtlee, deși cravata fusese dezlegată și nodul, care mă sufocase până atunci, dispăruse.

Necunoscutul, care îmi plimba prin fața ochilor cravata pe care o cumpărasem o jumătate de oră mai înainte,

de la magazinul soților Zarzarian, era un schelet îmbrăcat ca și mine, în frac, dar tot ca și mine, fără cravată la gât...

Holbasem ochii așa cum ți se întâmplă când visezi o persoană, pe care nu ți-o poți reaminti, și printre colțurile gurii simțeam cum mi se scurge saliva amară ca și cum un bulin de chinină mi s-ar fi spart între dinți. În schimb, însă, scheletul din fața mea vorbea cu accentul plin de curtoazie al unui om viu, binecrescut.

— Mă iertați că vă deranjez... Dar cravata asta e a mea și de la miezul nopții în sus am totdeauna nevoie de ea...

Apariția neașteptată și stranie a proprietarului cravatei nu-mi dădu nici măcar timpul să mă împotrivesc. Schimbul de posesie se făcu dar fără nicio altă formalitate. Scheletul mă salută cu grația celui mai perfect *savoir vivre*^s și dispăru pe cealaltă ușă a biroului, ca și cum ar fi fost unul din obișnuiții casei.

Rămas singur, îmi dădui seama că situația ridicolă în care mă găseam mă obligă să urmez calea apucată de fantomaticul proprietar al cravatei. Îmi pipăii gulerul încă o dată și, după ce constatai pentru a doua oară dispariția cravatei și inutilitatea mea la nuntă, mă strecurai pe ușa pe care dispăruse și scheletul.

Temerea din clipa macabrei apariții dispăruse deodată, ca și cum ființa supraomenească mi-ar fi dat să beau licoarea vrăjită de care pomenesc

§ etichetă, galanterie (1b. fr.) (n. ed.)

basmelor noastre populare. Curiozitatea și
încăpățânarea de a dezlega cât mai repede
CETITI-LE NOAPTEA! Ion
Minulescu

misterul a cărei victimă fusesem făcură din mine un fel de cavalier «*sans peur et sans remord*» - tovarăș postum al regelui Arthur, care își reclama locul ce i se cuvine la masa rotundă. Eroismul meu însă trebuia să se rezume la hipertrofia unui simplu capitol de roman senzațional.

În coridorul strâmt și întunecos nu întâlneam decât un singur servitor somnoros, care mă conduse în holul din etajul de jos, unde îmi lăsasem pardesiul.

Ajuns în stradă, începui să recapitulez epilogul acestei aventuri extraordinare, pe care o simțeam prelungindu-se până la cântatul cocoșilor. În primul rând mă interesa soarta cravatei vagabonde, care poposisese o clipă numai pe gulerul meu, ca și un straniu fluture de noapte, apoi reputația comercială a soților Zarzarian și, în fine, identitatea adevăratului proprietar, care contrar legilor în vigoare, își valorifica drepturile cu autoritatea brutală și misterioasă a unui bandit mascat.

Strada era pustie. Deși călcam în vârful degetelor de teamă să nu trezesc ecouri ce mi-ar fi dat impresia că sunt urmărit, trotuarul răsună totuși ca și pașii însoțitorului meu suspect, pe care îl vedeam reapărând în geamul vitrinelor prin fața cărora treceam. În fața hotelului m-am oprit în același timp cu o trăsură care tocmai mă ajunsese din urmă...

Nu cumva?... Nu... în trăsură nu era nimeni. Proprietarul cravatei probabil că nu mai avea niciun motiv să-mi suspecteze buna-credință...

***fară teamă sau remușcări* (1b. fr.) (n. ed.)

Portarul sforăia cu capul proptit în unghiul zidului cu tradiționala triplă-etajeră de care atârnavă cheile odăilor și cărțile de vizită ale pasagerilor. Când am întins mâna să-mi iau cheia din cârligul ei, nu știu de ce am lăsat-o să cadă pe umărul portarului, care, deșteptat din somn, holbă ochii la mine, bolborosind câteva cuvinte din care nu deslușii decât:

— Cum zici că-1 cheamă?...

Nu-1 întrebasesm de numele nimănui, dar fiindcă el singur îmi da prilejul să mă destăinuiesc, repetai singurul nume care îmi sta pe buze în clipa aceea.

— Zarzarian!...

— Zarzarian?... Nu cunosc...

— Zarzarian, proprietarul magazinului cu cravate din strada Regală, stă... dincolo de...

Portarul se freca la ochi cu dosul palmei. Căuta probabil să iasă mai întâi din nedumerirea în care îl pusese întrebarea mea bruscă și aproape fără rost până la ora aceea din noapte. Eu însă repetam ca un copil încăpățânat prostia absurdă ce-mi trecuse prin minte.

Zarzarian!... Zarzarian!... Zarzarian!...

La un moment dat, portarul răsuflă din greu și, privin- du-mă cu oarecare jenă, mă întrebă:

— Nu cumva o fi armeanul ăla care a omorât pe băiatul generalului?...

Acum cred că ai ghicit și tu cine era proprietarul cravatei albe.

Informațiile portarului mi-au fost confirmate de colecția ziarelor de acum 25 de ani, pe care le-am cercetat la Academie, chiar în ziua sosirii mele la București. Pe vremea aceea soții Zarzarian erau patronii unei brutării și aveau o fată - după indicațiile diferiților corespondenți locali - de o frumusețe «răpitoare», «uimitoare», «fără pereche» etc. Dacă n-aș ști că «faptele diverse» te plictisesc mai rău decât interpelările opoziției, ți-aș reproduce două coloane și jumătate ale ziarului **Universul** din anul 1895. În stil telegrafic, însă, iată cam ce se petrecuse la Brăila acum un sfert de veac: Domnișoara Zarzarian iubea sau, mai bine zis, trăia cu tânărul procuror D., băiatul generalului, comandant al diviziei locale. Idila lor însă avea să fie de scurtă durată - soarta idilelor în orașele de provincie, unde majoritatea oamenilor discreți suferă de cusurul faimosului bărbier a regelui Midas. Părinții fetei aflară și îl pândeau. Tineri îndrăgostiți însă nu bănuiau nimic. Când e vorba de siguranța lui personală, struțul și îndrăgostitul procedează exact la fel. De data asta, însă, vânătorul nu avea să se mulțumească numai cu penele păsării prețioase și tatăl domnișoarei Zarzarian avea să meargă mai departe. Ciocnirea avu loc în noaptea Anului nou, când tinerii se întorceau de la Cercul militar unde serbaseră revelionul. Explicația fuse scurtă: câteva cuvinte, două-trei perechi de palme și o lovitură de cuțit plasată unde trebuie. Din clipa aceea băiatul generalului nu mai era amantul domnișoarei Zarzarian. De teama

răspunderii, brutarul azvârli cadavrul în propriul său cuptor de pâine și a doua zi dimineța noul an sosi la Brăila cu vestea dispariției fără urmă a procurorului D. O urmă rămăsese totuși. Și această urmă - cravata albă dispărută de la gâtul victimei în timpul încăierării - constituie și astăzi, după un sfert de veac, singura moștenire funebră și intactă pe care soții Zarzarian o păstrează de la amantul ficei lor.

Descoperirea crimei, procesul, condamnarea, moartea fetei într-un spital de nebuni și grațierea criminalilor, după 20 de ani de ocnă, nu cred să te intereseze - «Faptele diverse» își pierd actualitatea mai curând chiar ca un fost ministru... Nu fac aluzie la situația ta de mâine, ci la zbuciumul curiozității omenеști în momentul când o violentează noutatea faptului neprevăzut.

După un sfert de veac, crima soților Zarzarian parcă nici n-a existat. Cravata albă însă există. Cravata asta am purtat-o și eu la gâtul meu timp de aproape o oră. Ea mi-a dat puțința să asist la nunta prietenului meu de la Brăila, dar tot ea mi-a răpit plăcerea de a mă găsi printre voi astă-seară. Ea a fost ultima mea cravată albă, poate tocmai fiindcă nu fusese cu adevărat a mea... Dacă întâmplător te duci vreodată pe la Brăila, treci te rog pe la «Magazinul de mărunțișuri și alte obiecte felurite» al soților Zarzarian și încearcă să cumperi o cravată albă. Ai s-o recunoști imediat. Nu au decât una singură - crava mortului... cravata asta blestemată, pe care, deși au vândut-o până acum de sute de ori, o regăsesc totuși în fiecare dimineță la

presimțire nu mă înșeală niciodată. Sicriul de carton al acestei vipere strivite fusese chiar cutia Pandorei"...

Scrisoarea lui Toma Radian rămăsese necomentată.

Prea lunga dispariție a ministrului ar fi putut da naștere la comentarii mult mai serioase în cercul invitaților, străini încă de cele petrecute la Brăila acum un sfert de veac.

OMUL CU INIMA DE AUR

*în memoria lui MIHAIL SĂULESCU, poet
român și soldat voluntar care și-a sfâșiat inima
de aur în sârmele ghimpate ale tranșeelor de
la Predeal.*

Prietenul meu Dumitru Dumitrescu Dum-Dum este un intelectual în genul lui Edgar Poe. Ca și neasemănatul său confrate de peste ocean, Dum-Dum bea fără nicio preferință tot felul de alcooluri, până ce cade sub masă, iar în puținele sale ore libere, scrie nuvele și romane senzaționale pe care directorii cotidianelor i le plătesc cu 50 de bani cuvântul pentru foiletonul „va urma”.

Eu și Dum-Dum suntem vecini cu odăile. În antret-ul cu tavanul și pereții încondeiați de arabescuri multicolore, cârpite pe ici, pe colo cu tencuială albă de var, ușile noastre par neclintite și solemne ca două icoane împărătești pe un altar de biserică ortodoxă. Cei câțiva îngeri și porumbei, stilizați într-un rococo aproximativ, completează pictura murală a sanctuarului nostru comun, în care Filina oficiază prepararea gustării de dimineață. În odăi, dormim și lucrăm numai. Fereastra lui Dum-Dum dă în stradă, a mea în curte.

Proprietăreasa noastră și a caselor astea bătrânești din strada Toamnei ne iubește ca pe copiii ei - doi băieți cam de vârsta noastră, morți amândoi în război, pe Valea Prahovei. De șase ani nu ne-a mărit chiria cu un singur ban, în mahala am început chiar să trecem drept moștenitori:

coanei Filina, care își motivează atitudinea față de noi, ci tradiționala pomană pentru odihna și îndestularea postumă a celor de pe lumea cealaltă.

— Să fie de sufletul morților! oftează ea, ori de câte ori vecinele îi deschid perspectiva unui câștig mai mare.

Dar și noi suntem, în schimb, doi chiriași ideali: nu facem gălăgie, ținem odăile curate și, mai ales, nu aducem noaptea femeii în casă.

Meteahna prietenului meu trece aproape neobservată. Dum-Dum este un bețiv simpatic. Bea, cum se spune „de unul singur” - bea liniștit și demn ca un fluviu care își înghite afluenții cu seninătatea unei orânduiri fatale, pentru ca mai târziu să se arunce și el în mare. Și marea lui Dum-Dum este un divan acoperit cu o velniță oltenească, deasupra căreia Iisus Hristos perpetuează parcă, din cadrul unei vechi icoane bizantine, binecuvântarea unui pocal de aur: „Beți dintru acesta cu toții, - căci acesta este sângele meu, al legii celei noi, care pentru voi și pentru iertarea păcatelor voastre, celor multi, se varsă...”

Odăile noastre sunt mobilate la fel. Același divan pe care dormim, aceeași masă de scris cu câte o bibliotecă rulantă la dreapta și un dulap cu rufe la stânga, aceeași sobă albă de zid cu olanele de marmură imitată și același cuier de fier după ușă. Singura diferență este icoana. La mine Iisus Hristos nu este cu apostolii la masă. Stă gol în apa Iordanului care îi trece de glezne și primește botezul de la Sf. Ioan, în timp ce îngerul Domnului așteaptă cu

un cearșaf alb pe brațe, sfârșitul originii acestei datine creștinești.

Coana Filina ne povestește adesea întâmplări de când era tânără, sau chiar și mai de mult, din cele auzite de la părinți, de pe vremea „Când mai mergeau boierii în butcă la Brașov” cum ar zice Ion Pillat. Multe din ele au fost popularizate de Dum-Dum prin foiletoanele ziarelor, care publică, mai ales duminica, și ceva literatură. Colaborarea anonimă a proprietăresei noastre a contribuit probabil să mărească gustul prietenului meu pentru subiectele senzaționale care, după război mai ales, câștigă pe cetitor mai repede decât realitatea abjectă a unui conflict social sau banalitatea siropoasă a unei dragoste false. Nimic mai natural, dar, ca în atmosfera creată în casa asta, coana Filina, Dum-Dum și cu mine să fi devenit cu timpul executorii testamentari ai atâtor fantome, lipsite până mai ieri de mângâierea postumă a îndeplinirii ultimei lor voințe prin popularizarea publicității.

AÎA AÎA AÎA

Zilele trecute, Dum-Dum intră în odaia mea, palid și desfigurat, ca și cum s-ar fi coborât de pe masa de operație. Vinul „dres” nu-ți strică numai stomacul, dar îți schimbă și trăsăturile feței. Îl crezui deci victima vreunui cârciumar fără scrupul.

— Ce-i cu tine?... Iar ai făcut-o „lată”!...

El mă privi cu ochii împăienjiniți și îmi răspunse negativ din circonflexul sprâncenelor.

— Unde-ai fost aseară?...

— În odaie... Am dormit până adineauri.

Îl crezusem lipsă de-acasă. Cum n-avusesem nimic interesant să-i comunic în timpul zilei, plecasem la minister dimineața fără să trec pe la el și mă întorsesem grăbit, să pun la punct regulamentul permiselor pentru exportul grâului, pe care ministerul mi-l încredințase confidențial. Care putea să fie deci cauza fantomaticii apariții a prietenului meu?

— Ce ți s-a întâmplat, atunci?... Parcă ai fi fiert în ceară!...

Dum-Dum își vârî două degete în buzunarul vestei și scoase un obiect mic, pe care mi-l întinse.

— Cunoști asta?

Era cameea inelului pe care îl purta în degetul mic, o comalină ovală și bombată ca o curmală pe care era gravat un porumbel cu o ramură de măslin în cioc, iar de o parte și de alta un A și un D.

— Cum să n-o cunosc!... Dar inelul unde e?... De ce i-ai scos piatra?

— Nu i-am scos-o eu.

— Cine atunci?

- El!...

— Care el?...

— Omul cu inima de aur!...

— Admirabil titlu pentru o nuvelă fantastică! exclamai.

Nu înțelegeam însă pentru ce fusese nevoie să-i demonteze cameea și, mai ales, pentru ce continua să-și păstreze figura aceea de fachir.

Explicațiile care urmară nu mă dumiriră nici ele complet. Ba ceva mai mult, seriozitatea neobișnuită a prietenului meu începu cu timpul să mă turbure și pe mine. Până atunci ascultasem numai întâmplări ciudate, pe care fantezia lui Dum-Dum le înfățișa în cadre mai mult sau mai puțin verosimile, dar niciodată imposibile. De data asta, însă, cele petrecute cu o noapte înainte depășeau fantezia inteligenței unui om treaz, pentru a se confunda cu irealul din visele fumătorilor de opium și hașiș.

Povestirea prietenului meu fusese lungă și plină de peripeții. Ea ne consumă trei rânduri de cafele turcești duble și câte trei țigări de foi de fiecare, făcu pe coana Fi- lina să piardă biletul gratuit la reprezentația lui Hamlet cu Aristide Demetriade și ne încărcă bugetul mesei de seară, pe care trebuirăm s-o luăm într-o bodegă deschisă și după miezul nopții.

AÎA AÎA AÎA

Când povestește, prietenul meu nu se rezumă niciodată. Inventează tot felul de amănunte care prelungesc povestirea ca infinitatea ciucurilor unui șal venețian. Când e treaz, are înmlădieri de gondolier și vocea lui metalică trenează parcă fierbinte și coclită ca o Mandolinata pe Canale Grande. Când e afumat, însă, stă țăpăn, mut și

misterios ca „Bocea di Leone" pe care n-au săturat-o toate anonimele epocii dogale. De data asta, deși abătut, prietenul meu era totuși treaz.

— Venisem acasă mai târziu ca de obicei, începu el. Să fi fost aproape de miezul nopții. Mă întârziase ploaia și constatarea banală, de altfel, că pe timp de ploaie dispare orice diferență dintre nomenclaturile „urban" și „rural". Trotuarele Bucureștilor mai ales, pe timp de ploaie, au aerul unei femei pierdute. Pe bulevardul Carol, aproape pustiu, număraseram toate petele violete pe care globurile electrice le desenau pe asfalt, până în dreptul unei clădiri cu patru etaje în fața căreia nu știu de ce m-am oprit. Pe timp de ploaie, privești foarte rar în sus. Pentru prima oară, Bucureștii îmi păreau un oraș cu adevărat mare. În lumina electrică, transparența picăturilor de ploaie dădea celor patru etaje măreția multiplicării la infinit. La ultimul etaj era o fereastră deschisă. O vioară scârțâia o romanță de Delmet. Pe timp de ploaie, toate viorile parcă scârțâie. Noroc, însă, că o voce de bărbat interveni la timp:

„Encore un baiser veux-tu bien —

Un baiser qui n'engage a rien..."

Admirabilă ocazie, îmi zic eu. Poate dau peste un document mai mult, pentru studiul meu: **Sărutarea de-a lungul veacurilor**. Vioara și vocea bărbatului, însă, tăcură. Dacă fereastra ar fi fost mai jos, un simplu document auditiv nu mi-ar fi fost de ajuns. Cele ce se petreceau, însă, în odaia de la al patrulea etaj, trebuiau să rămână pentru

mine un veșnic mister. Mă gândeam totuși pentru ce, oare, pe timp de ploaie, nu fredonăm decât cupletele în care predomină cuvântul „sărutare”? Să fie oare din cauză că picăturile de ploaie schițează în căderea lor pe trotuar gestul senzual al unor buze ce se lipesc de altele?... Ploile repezi, mai ales, au ceva din vertijul cascadelor. Or, în afară de aceste ciudate căderi naturale de apă, singură sărutarea îți mai poate da vertijul adâncimilor, în care pierzându-te cu ochii, sfârșești prin a te pierde cu totul. Studiul meu trebuia să rămână, dar, tot acolo unde îl lăsasem...

Știi că vorbesc de cultul sărutării la cei vechi și, mai ales, la insularii din Lesbos și Arhipelag. Aci am citat și versurile lui Baudelaire:

„Lesbos ou les baisers sont comme des cascades, Qui se jettent sans peur dans les gouffres sans fond”. Pomenesc apoi definițiile pe care le dau sărutării Catul, Tibul, Sfântul Paul, Papa Alexandru VII, Jean Second în cărticica **Codul sărutărei**, Verlaine, Rostand și alți contemporani. Toate sunt, însă, incomplete și false. Îmi adusei aminte atunci că aveam acasă o carte cumpărată în ajun de la un anticar - opera unui anonim tipărită cu privilegiul regelui Ludovic XV - în care, răsfoind la întâmplare, găsisem câteva definiții ale sărutării...

Ploaia stătuse. Îmi grăbii pașii și, odată ajuns acasă, deschisei fereastra. Cu toate că era aproape de miezul nopții, zgomotul străzilor populate ajungea până la mine. Miro-

sul de salcâm plutea în atmosfera umedă, ca un fluid misterios și înviorător de nu știu ce vechi și necunoscute oboseli ale pământului. Ploaia îl deșteptase parcă și îi dăduse aripi și-n noaptea asta nu plouase parcă decât flori de salcâm care otrăviseră tot orașul cu mirosul lor fosforescent, insinuant și senzual...

Deschid opera anonimului și cetesc. Sunt lucruri admirabile în cărticica asta. Ascultă, bunăoară: „Sărutarea este însăși femeia... Sărutarea adevărată este numai sărutarea buzelor. Sărutarea este, în același timp, un excitant și un calmant. Ea irită, potolește și omoară. Sărutarea singură îți spune dacă ești iubit. Corpul femeii se vinde, sărutarea se dăruiește." Ce zici? La un moment dat mă îndrept spre fereastra deschisă pe stradă. Ferestrele de la parter n-au poezia celor de la al patrulea etaj. Dacă un trecător întârziat și-ar fi oprit pașii în fața ferestrei mele, ar fi putut privi înăuntru nesupărat de nimeni. De obicei, însă, nu ne oprim decât sub ferestrele în dosul cărora plutește ceva din atmosfera misterioasă a perdelelor trase.

Mirosul salcâmlor devenise insuportabil. Felinarul din fata ferestrei mele se stinsese. În stradă nu se mai deslușea nimic, decât strălucirea de o clipă a picăturilor de apă ce traversau, scăpate din streășină, pătratul de lumină al ferestrei. Undeva, departe, un ceasornic bătea miezul nopții... Tu știi că sensibilitatea mea nervoasă îmi anunță miezul nopții cu o precizie de un cronometru. De obicei, la ora asta pleoapele mi se închid singure ca

niște clape de flaut, scăpate de presiunea degetelor. Mi-era somn și mă pregăteam să închid geamurile.

În momentul acela, însă, în cadrul ferestrei, ca și în rama unui tablou pe care l-aș fi atârnat atunci în perete, îmi apăru portretul unui bătrân cu barba albă, lungă și resfirată spre dreapta, o copie exactă, dacă nu chiar originalul ce-i servise lui Buonarroti pentru popularul său Moise. Rămăsesem pironit locului. Îmi dădusem seama din primul moment că apariția din fereastră n-are nimic din existența subredă a unei fantome, că nu e nicio hiperbolă vizuală, nici reconstituirea nebuloasă a vreunui spirit pe care l-aș fi purtat în gând. În fața mea aveam o ființă adevărată cu trup de om, ca toți oamenii, un bătrân cu figura palidă dar mobilă, cu ochii stinși dar destul de sticloși și vocea obosită dar destul de sonoră.

Câteva clipe ne privirăm amândoi măsurându-ne cu ochii, ca și cum ne-am fi surprins reciproc unul cu mâna în buzunarul celuilalt...

Apoi, vocea lui mă făcu să tresar. Buzele i se conturară deodată roșii în jurul rotogolului negru al gurii ca aparatul de fixat gâtul condamnaților la ghilotină și dinții lui albi și strălucitori ca niște cuțite căzură de mai multe ori, decapitând o frază ciudată, fără rost, compusă numai din cifre.

— O sută treisprezece mii șapte sute treisprezece.

Cine era musafirul ăsta nepoftit și ce însemna maniera asta de a intra într-o vorbă printr-o frază aritmetică? Mă apropiiai de fereastră și-l întrebai:

— Doriti ceva?

El îmi răspunse printr-un gest afirmativ.

— Dacă doriti bani, vă previn că nu posed suma pe care mi-ați cerut-o adineauri. »

— Nu erau bani... O sută treisprezece mii șapte sute treisprezece sunt zilele socotite a câte 24 de ore, pe care le-am trăit până în acest miez de noapte.

După socoteala mea sumară, numărul acesta de zile reprezenta câteva sute de ani. Probabil că aveam de a face cu un nebun. Cu nebunii trebuie să le vorbești sau în pilde, ca înțelepții, sau să știi face și tu pe nebunul. Un om de rând, o mediocritate intelectuală, nu poate pricepe pitorescul unei convorbiri cu un nebun. Mă alipii atunci de fereastră și obrajii mei simțiră deodată și boarea nopții, umedă de ploaia primăvărarică și respirația caldă și mucegăită a necunoscutului din stradă. Li zâmbii prietenește și-l întrebai:

— Ești bun să-mi spui și mie ce vârstă ai?

— Trei sute unsprezece ani și o sută nouăzeci și opt de zile, socotind, bineînțeles, și cele treizeci de zile ale anilor bisecti.

— Și cum se face că ai întârziat așa de mult pe lume?

— Fiindcă până ce nu mă voi întregi și eu ca toți muritorii, nu pot muri.

— Ți lipsește ceva?

- Da...

— Vreun organ principal?

118

CETITI-LE NOAPTEA!
Minulescu

Ion

— Cel mai principal... Inima!... Am pierdut-o pentru o singură sărutare. Și totuși, sărutarea pentru care am fost omorât mă perpetuează, după cum vedeți, ca pe o statuă fără viață... »

Îl compătimii cu un gest exagerat de o dezolare falsă până la lacrimi. Dar atitudinea lui calmă și

demnă îmi dădu să înțeleg că bătrânul nu avea nevoie de compătimirea mea. Căutai deci să reiau firul conversației.

— Cum te cheamă pe dumneata?...

— Abraham Zacheul...

Iartă-mă, dar numele ăsta îl aud pentru prima oară. Nu cumva ești frate cu jidovul răătăcitor?

— O, nu!... Mai întâi, nu sunt jidov... De la 1615 până la 1683 m-am numit altfel. Din ziua în care am împlinit optzeci de ani mi-am luat numele patriarhului Abraham, tatăl lui Isaac și întemeietorul poporului evreu, iar după alți douăzeci de ani, mi-am zis și Zacheul, fiindcă un veac de viață îmi dă dreptul să mă numesc cu adevărat „bătrânul”.

Nebunul mă țintuise de fereastră. Eram așa aproape de el, că barba lui se resfirase în bătaia vântului pe pieptul meu.

— Dar cine ești dumneata?

— Eu sunt omul cu inima de aur.

— Adineaori îmi spuneai că n-ai inimă.

— N-o mai am fiindcă mi-a fost furată... De trei sute și mai bine de ani, de când umblu să mi-o pot pune la loc,

119

CETITI-LE NOAPTEA!

Ion

Minulescu

»

să mă pot întregi și eu ca toți muritorii, să pot muri și eu odată!...

N-am cunoscut în viața mea tristete mai fără
remediu » »

ca oftatul adânc și fierbinte cu care necunoscutul
din fața mea părea să încheie blestemul unei întregi

generații de Danaide. Nebunul năruise în mine cupola templului în care adăpostisem învățătura pontifilor înțelepciunii omenеști. Nu știam cine este acest Abraham Zacheul, condamnat să trăiască la infinit. îmi dam seama, însă, că moartea unui om nu este decât o simplă oprire a unui ceasornic și că trupul fără inimă, ca și omul fără ceasornic, poate trăi cu adevărat la infinit... Lungimea timpului nu este decât mișcarea convențională a minutarelor, fie că se învârtesc în jurul unui cadru smălțuit, fie că se agită în cuprinsul a patru compartimente de came însângерată.

AIA A*A AIA
•T» «T» W

Până aci, prietenul meu nu-și întrerupse povestirea decât în timpul celor două sorbituri cu care golise întreaga ceașcă de cafea.

— Fă-mi una mai dulce, că destul de amară e povestea pe care am să ți-o spun.

Și prietenul meu continuă:

— Iată acum și povestea omului cu inima de aur. Ți-o reproduc așa cum mi-a fost spusă și mie. Nu adaug nimic de la mine, fiindcă mai mult decât am auzit nu se poate închipui. Se pare că în tinerețea lui, Abraham săruta mai

120

CETITI-LE NOAPTEA!
Minulescu

Ion

bine ca toți seniorii de la Curtea lui Ludovic XIII. La început, femeile din popor îl porecliseră „gură de aur”. Dar cum sărutarea nu-i decât ritmul plastic al inimei omenеști, o maică de la Port-Royal îi zise „omul cu inima de aur” și eco-ul acestei reputații

zgomotoase ajunse într-o bună zi până la palatul Luvrului. Regina Anna căută să-l cunoască. Neconsolată încă de moartea ducelui de Buckingham, regina ceru cardinalului Richelieu să-l atașeze Curții sale. Șiretul cancelar însă cunoștea și el faima tânărului gentilhomme. Într-o noapte, trei spadasini mascați îl atacaseră în piața bisericii Saint-Germain l'Aixerrois, chiar în fața palatului din care se strecurase pe furiș. Inima, însă, în loc s-o ducă stăpânului lor ca dovadă că îndepliniseră mandatul cu care fuseseră însărcinați, o vândură unui *orfevre* pentru 750 de pistole, împărțiră banii și fugiră în Statele papale.

Te las acum să ghicești singur voiajurile făcute de diferitele fragmente ale inimei lui Abraham, timp de aproape 300 de ani. Povestea misteriosului meu musafir este cu mult mai grozavă decât a jidovului rătăcitor. Ahasverus, cel puțin, a fost blestemat de Iisus Cristos. Abraham Zacheul, însă, nu-i decât victima celei mai frumoase podoabe pe care o poate avea omul. De aproape 300 de ani, omul acesta rătăcește din oraș în oraș, din țară în țară, din continent în continent, pentru a-și putea strânge la un loc aurul propriei sale inimi, răspândit prin diferite bijuterii, transformate și ele, de zeci și sute de ori poate. La Paris,

121

CETITI-LE NOAPTEA!
Minulescu

Ion

Florența, Varșovia, Smirna, Columbo, Sidney, Pernambuco, Caracas, New-York, Tamatava și nu mai știu prin ce alte orașe încă, Abraham găsisese câte o broșă, o pereche de cercei, un inel, o brățară, un ac de cravată, un buton de cămașă, un capac sau

un lanț de ceasornic, pe care le răscumpăraseră după importanța obiectului și mai ales după sufletul posesorului.

E cea mai grozavă tragedie umană pe care am cunoscut-o până astăzi și probabil cea mai mare cinste pe care mi-a putut-o acorda mărinimia ursitoarelor. Ultimul capitol al acestei povești supranaturale l-am încheiat aseară eu...

Deși deprimat, prietenul meu păstra totuși atitudinea unei satisfacții depline, împrumutate parcă din tabloul coanei Filina, ce reprezenta pe Napoleon Bonaparte după victoria de la Austerlitz. Nu știam dacă trebuie să zâmbesc sau să-mi păstrez seriozitatea mărită de curiozitatea sfârșitului acestei tragedii senzaționale. Eram sigur că povestea omului cu inima de aur era inventată pe de-a-n-tregul de prietenul meu, care sonda probabil efectul unui nou foileton.

El însă îmi bănuia gândul și grăbi sfârșitul poveștii, mai înainte ca eu să pot deschide gura.

— O să mă întrebi, poate, continuă el, ce căuta la mine bătrânul Abraham... Cum?... N-ai ghicit încă?... Iată ce căuta...

Și Dum-Dum, scoase din nou din buzunarul vestei cor-
nalina demontată din inel.

— își căuta ultimul fragment din inimă. N-am ezitat un singur moment. I-am dat inelul cu satisfacția sufletească cu care aş fi miluit un cerșetor. Simțeam, însă, că cerșetorului din fața mea, dăruindu-i posibilitatea morții, îi dăruiam însăși viața pe care n-o putea trăi cu adevărat decât subordonând-o inimei. Bătrânul mi-a luat inelul cu lacrimile în ochi.

— N-am să ți-1 pot plăti, îmi spuse el. în schimb, însă, amintește în studiul d-tale asupra sărutării și de pățania mea... O să facă poate senzație...

Cu degetul cel mare, îi demontă apoi cameea pe care mi-o restitui și, scoțând din buzunar o mulțime de alte bijuterii stricate, le amestecă în podul palmelor împreunate în formă de ciatură, suflă în ele ca și cum ar fi vrut să aprindă un tăciune aproape stins și le înghiți ridicându-și ochii la cer și lungindu-și gâtul ca o lebadă care n-ar mai fi băut apă de 300 de ani...

Ce-a mai fost pe urmă nu știu. Abraham Zacheul dispăruse ca și cum pământul s-ar fi deschis sub picioarele lui. M-am aplecat peste fereastră și-am privit afară. Pe strada Toamnei întunericul era mai negru și mai compact ca în nopțile Infernului lui Dante.

Am vrut să-ți povestesc imediat cele petrecute, dar tu dormeai și mi-a fost milă să te deștept. M-am întors la mine în odaie și am dormit ca după o beție rabelaisiană, când îți simți capul umflat cât o butie și picioarele mai lungi decât un tren de marfă.

123

CETITI-LE NOAPTEA!
Minulescu

Ion

Seriozitatea constantă a prietenului meu îmi dăduse să înțeleg din primul moment că trebuie să-mi amân pentru altădată glumele cu care obișnuiam să încheiem discuțiile noastre literare. Ca foileton de senzație, născocirea...

lui Dum-Dum era foarte reușită.

Plecarăm să mâncăm într-o bodegă din centrul orașului. Aici, însă, îmi aruncai ochii întâmplător pe un ziar de seară și ochii mei se opriră instinctiv

asupra rubricii „întâmplări din capitală”.

— Te-am prins, exclamai eu triumfător.

El nu pricepea la ce fac aluzie.

— Iată de unde ai furat povestea omului cu inima de aur...

Prietenul meu holbă ochii pe rândurile indicate de mine:

„ Azi-noapte a fost găsit mort în strada Toamnei un bătrân aproape gol, fără niciun act de identitate asupra lui. Cadavrul a fost transportat la morgă”.

— Să știi că ăsta e Abraham Zacheul, îmi șopti el cu teama omului care caută să scape de control.

Eram convins că prietenul meu cetise ziarul înaintea mea și că povestea omului cu inima de aur fusese brodată cu repeziciunea ziaristului de rasă, care cu cât este mai inteligent, cu atât devine un perfect instrument mecanic în mâna secretarului de redacție sau chiar a paginatorului. A doua zi, Dum-Dum dădu buzna în odaia mea.

— Știi că n-am putut dormi toată noaptea?... Hai la morgă... Trebuie să văd numaidecât pe bătrânul găsit mort în strada Toamnei.

124

CETITI-LE NOAPTEA!

Ion

Minulescu

5

Epilogul povestii omului cu inima de aur promitea să devină interesant.

Plecarăm la morgă, unde norocul făcu să găsim ca doctor de serviciu, în ziua aceea, tocmai pe un prieten de-al nostru. Cadavrele necunoscuților erau așezate la rând ca legăturile de zarzavat în piață. În fața unui bătrân în care, după descrierea din ajun, recunoscui pe Abraham Zacheul, prietenul meu se opri cu pietate și șopti:

— ăsta e!...

Doctorul ne privi nedumerit o clipă, apoi curios,

ne întrebă cu oarecare jenă:

— De unde știi că e ăsta?

De data asta, nedumerirea se întinse ca o boală contagioasă și pe figura noastră. Să fi știut oare și doctorul ceea ce, afară de noi doi, nu credeam să mai poată ști cineva?

— Al cui e cadavrul ăsta?

— Al cui e, nu se știe încă... în schimb, însă, e o piesă de mare preț, un adevărat fenomen al naturei... Când i s-a făcut disecția, în locul inimei i s-a găsit un bulgăre de aur...

în drum spre casă, încercai să-mi încurajez prietenul ca de obicei.

— O să iasă ceva extraordinar, povestea omului cu inima de aur.

Dum-Dum dădu deznădăjduit din cap.

— Ce vrei să iasă dintr-un fapt adevărat?... Eu nu scriu decât povești inventate de mine...

Căutai să-l conving că greșește. El însă îmi repetă cu încăpățănare:

— Unde nu e imaginație, nu e artă... nu e literatură. E numai ziaristică de calapod... Dar dacă-ți place așa de mult, n-ai decât s-o scrii tu... Vrei să-ți vând subiectul tie?... Hai de-mi cumpără o sticlă mare de „Cherry Brandy”.

Rangkook

de Constantin D. Pavel

"Genul de poveste plină de mister de la un capăt la altul!"

"Un personaj principal de care te îndrăgostești și abia aștepti să-i savurezi fiecare aventură în Zona Colonizată."

Cea dintâi nuvelă din seria Aventurilor detectivului spațial Ray Garren deCase, *Rangkook* te incită, te înfierbântă și te face să-ți dorești să călătorești printre stele.

În această carte, celebrul detectiv special este chemat să rezolve misterul disparițiilor unor turiști, pe una dintre cele mai luxuriante și impresionante planete, pe care tronează cel mai înalt munte din sistemul ei planetar, Rangkook. Descoperirile pe care le face detectivul îl vor conduce alături de frumoasa Lolla, către aventuri cu totul și cu totul fabuloase!

Titlu: *Rangkook*

Autor: *Constantin D. Pavel*

Nr. pag.: 128

Colecția Science-Fiction: # 5

Comandați-o la: www.selfcoach.ro

CUPRINS

De vorbă cu necuratul.....	5
De vorbă cu necuratul (poezia).....	82
Cravata albă.....	85
Omul cu inima de aur.....	107